

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Œcumenica Cathedræ Apostolicæ Avthoritas

Reding, Augustin

[Ort nicht ermittelt], Anno M.DC.LXXXIX.

Disquistio XII. In quo censu habenda sit Gallicana libertas prætensa
adversus jura Ecclesiastica?

urn:nbn:de:hbz:466:1-38717

urgentem necessitatem non possit adiri Papa, vel dispositio dicti capit. Adversus. quoad licentiam a Summo Pontifice in illo casu petendam, alicubi sit legitime abrogata.

193. Dicendum 4. Si causa contribuendi sit publica totius Regni utilitas, quæ remotissime solum cedat in commodum Clericorum, tunc gravissimam urgente, v. g. bellorum necessitate, atque bonis Laicorum ad remedium adhibendum non sufficientibus, tenentur etiam Clerici, Papæ tamen, & Cleri Diocesani consensu prius obtento, contribuere ad huiusmodi necessitates. Probatur ex leg. Nullus. Cod. De cursu publico. ubi disponitur: nullum debere habere immunitatem tempore expeditionis, licet sit domus Regia, aut Sacrosancta Ecclesia. Quæ lex non tantum non corrigitur, sed servatis conditionibus supra positis, adjuvatur & approbatur a Cap. Non minus. & Cap. Adversus. De Immunit. Eccles.

DISQUISITIO XII.

In quo censu habenda sit Gallicana libertas præterita adversus jura Ecclesiastica?

S. I.

1. Hujus disquisitionis iudicium haud difficulte ferri potest ex antecedentibus, cujus tamen accuratior discussio consulto videtur facienda ex occasione librorum, quos Petrus de Marca scripsit tam de concord. Sacerd. & Imper. tum de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ. Cùm enim ex voluminibus à Petro Puteano editis, superiusque examinatis non Roma duntaxat, sed Gallia quoque fuisset vehementer commota, iustus fuit præinsinuat de Marca doctrinam ijs libris contentam eatenus temperare, ut schismatis equidem removeret suspicionem, sed libertates Ecclesiæ Gallicanæ integras, ac illas servaret. De hoc igitur temperamento dispiciendum hic est: An præterita Gallicana libertas cohereat cum Iudiciis Ecclesiasticis, & in quo propterea censu habenda sit?

S. II.

Summarium ex Petri de Marca axiomatibus circa Regis Franciæ erga causas Ecclesiasticas præterita jura collectum, unâ cum earundem refutatione, conclusioneque super ijs reflexivâ.

2. Auctor tractatus de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ lib. 11. cap. 2. axiomatibus Gallicanis ex Petro de Marca petitis peraccommodè præmittit sequentem animadversionem. Quod Christus, inquit, tanquam officium, & debitum Principibus erga Ecclesiam imposuit, hoc politici tanquam jus & auctoritatem in ipsam interpretantur, & quos ille sponsæ suæ constituit custodes, protectores, & defensores, ipsi arbitros, duces, ac dominos

efficiunt, quam ut matrem colere, audire, ac sequi Christiani omnes tenentur, ei ut ancillæ præcipere, ac leges ponere suaerent. Quid enim aliud est Principibus tradere facultatem, non solum Ecclesiam ad Concilia convocandi, sed etiam Concilij tractanda proponendi, ita ut de alijs deliberare non liceat: ordinem ac modum præscribendi, à quo si recedatur, inane sit, quidquid fiat: decreta Concilio unconfirmandi, sine qua confirmatione robore careant: iudicata suspendendi, donec novo iudicio, aut novo examine probata fuerint: Concilia, ex quibuslibet Episcopis constandi, jurisdictionem aliunde non habentibus conferendi: causam unius Provinciæ, alterius Provinciæ Episcopis designandam committendi: aliaque similia præstandi. Hæc sunt ex Petro de Marca Imperatorum Romanorum in Ecclesiam jura. Præferat, illa omnia, si crudè dicerentur, horrorem Christianis animis inculsura. Quamobrem cap. 1. in finem. 1. commotioni occurrere festinat his verbis, iam supra indicatis; Quæcumque apud veteres Principes in causis olim vigerunt, locum apud vos habere non possunt. Quid ni etiam apud vos? An quia hæc olim à Principibus usurpata sunt, contra Ecclesiæ libertatem, & jura, per vim, ac sine legitima facultate? Nequaquam. Sed quia inquit, immutata aliquantisper disciplina antiquam illum ordinem nullo pacto advertere potest. Itaque si rursus immutetur aliquantisper disciplina, quæcumque apud veteres Principes olim vigerunt, locum apud Gallos habere poterunt; quoniam, ut ait Marca cap. 5. initio. Quemadmodum Imperij Romani mole in varias partes dissectâ, Galliarum provinciæ in victoria præmium Francorum Regibus, Divini Numinis auspicijs, cesserunt, ita etiam imperij jura plene, & integre cum illis communicata sunt.

3. Ex ijs pleraque adeo manifestâ cum rationis, ac fidei regulis pugnant, ut propoliuisse, confutasse sit. Et sane ipsum etiam auctorem illorum puduisset, nisi pro suo more interjectis aliquibus verbis emolliisset. Ne quis autem arbitretur, ea in usum evocari posse, expendenda sunt exempla, quæ profert; raro enim aliud genus probationum adducit, aut adducere potest. Pro causis tam malis militare nequeunt rationes, quarum falsitatem, aut debilitatem detegere in promptu non sit.

Axioma primum Petri de Marca.

Hic Auctor locis in progressu citandis præten dit, Regibus esse speciale jus erga convocationem Conciliorum etiam Oecumenicorum, ac præsentiam, præsentiamque in illis.

Responsio.

4. Auctor dicti tract. lib. cii. cap. 2. à n. 5. ita responder. Licet consensus Principum ad congreganda Concilia de facto necessarius sit, ac possint ipsi etiam de jure illorum convocationem impedire, cùm iustis de causis metuunt, aliquid contra sua, vel Regni jura molliendum, ut tempore Ludovici Pij. & alias, quam.

quamvis rarissimè, contigit: tamen convocandi Concilij jus omne penes Principes reponere, injustum, & Ecclesiæ perniciosissimum est. Hinc enim Principes colligerent, licere sibi pro libitu ea vel permittere, vel vetare, ex quo maxima damna pateretur Ecclesia, quippe quorum remedia vix nisi à Concilijs sperari possint. Hoc demonstrat ipsiusmet Gallie exemplum, in qua jam dudum nulla habita sunt Concilia Ecclesiastica, etiamsi desierint causæ suspicionum, quæ Reges à permittenda Synodorum congregatione deterrebant; unde fit, ut, quæ in Concilijs Provincialibus determinari solebant, ad tribunalia secularia perferantur, in detrimentum jurisdictionis, & libertatis Ecclesiæ.

6. Habita sunt in Imperatorum, & Regum palatijs nonnulla Concilia, ut Nicænum I. in aula Palatii Constantini, quemadmodum tradit Eusebius *lib. 3. vitæ Constantini cap. 12. Sextum* pariter sub Constantini Pogonati imperio in ea Regiæ parte, quæ Trullus dicebatur. In Gallia non solum Reges voluerunt; sed & Præsules aliquando postulârunt congregari in Palatio Concilia, ad eò certi erant, integram sibi, plenamque fore suffragiorum libertatem. Sed absurdum esset, inde concludere, omnia in palatijs congreganda esse, quasi aptior tractandis rebus Divinis locus Principis, quam ipsius Dei Basilica. Concilium Constantinopolitanum I. celebratum est in sacra Aede sanctorum Martirum Pantaleonis & Marini: Ephesinum in Aede B. Mariæ: Chalcedonense in templo S. Euphemie: Nicænum secundum in Basilica Metropolitana illius urbis: Constantinopolitanum IV. in Ecclesia S. Sophiæ, & alia ferè omnia, præsertim generalia, in alijs Ecclesijs. Certè quæ ratio Aulicis hominibus suavit, penes Principem esse, si iuberit, locum Concilij assignare Palatium (puta, ut Principes commodius interessent, ac suâ præsentia Episcopos continerent, moverent, & insisterent) eadem suadet, non esse jus illud tribuendum Regibus. Nihil enim est tam necessarium cuilibet congregationi, maximè verò Ecclesiasticæ, quam libertas, quæ plurimum autoritate seculari debilitatur; imò etiam Aulicorum proprijs cupiditatibus impulsoriam, artibus, ac potentia sæpe omnino tollitur.

7. Prodest quidem præsentia Principis optimè rerum Ecclesiasticarum notitiâ instructi, & erga Religionem affecti. Verùm cum experientia docuerit, optimorum etiam Principum religionem à Ministris, vel etiam à perversis Episcopis seduci non raro posse, præstat, integram hujusmodi Cœtibus libertatem relinquere, ac Ecclesiasticis viris Divina, & Ecclesiastica negotia tractanda dimittere; expeditque, ut Principes Concilij Provincialibus, & Nationalibus, in quibus maximè reformidaretur illorum potentia, non interessint. Factum id quidem aliquoties, ut diximus, præsertim sub secunda Dynastiæ Regibus, quorum erat autoritas necessaria, ob collapsam, & ferè extingam in Gallia disciplinam Eccle-

siasticam, ac innumeras penè difficultates, quas vix superasset ordo Ecclesiasticus sine auxilio Principum, qui se ad id præstandum promptos, ac devotissimos exhibebant. At verò cum hodie Regij Officiales in id conspirasse videantur, ut Ecclesiasticam autoritatem depriment, vel potius in Regem, ac in se transferant, verendum esset, ne Rex Christianissimus illorum, qui, dum proprijs utilitatibus laborant, jura Regia videntur curare, consilijs inductus, etiam præter suam intentionem, Ecclesiastica jura laderet, Episcopis plerisque dissentire non audentibus. Iustum esse hunc timorem, multorum Episcoporum Aulicis artibus injustè, ac per vim depositotum exempla, quæ alibi recensuimus, fidem faciunt. Quamobrem VIII. Synodus Oecumenica Principum in Concilijs præsentiam necessariam non esse, declaravit, imò & absentiam optavit, à Concilijs præsertim non Oecumenicis.

Ea est hodie Principum secularium potentia, ut metuendum eis omnino non sit, ne quid in hujusmodi Cœtibus adversus eorum jura statuatur; ac, si quid forte incute decretum fuerit, quod displiceat, facile illius executionem impediunt. Itaque minimè dubium est, quin illorum præsentia minus sit ad Regias rationes tuendas necessaria, quam suffragiorum libertati contraria.

Certè si in Concilijs Principes adesse non debent, multò minus præesse, si præsentia autoritatem significet. Hac enim ad Ecclesiam pertinet, id est, ad eum Episcopum, qui cæteris vel jure suo, vel ex delegatione superior sit. Ejus est, primum locum occupare, determinanda proponere, suffragia rogare, ac juxta illorum pluralitatem concludere. Olim quidem aliquando Principibus in Gallia, dum Conventibus intererant, primus locus concedebatur; ipsi sententiam Episcoporum postulabant, aliquando etiam proprio nomine decreta edebant. At illa proprie Concilia Ecclesiastica non erant, sed Regni Comititia, quibus secularia etiam tractabantur negotia, & laici jus habebant suffragij. Nam causæ spirituales ab Episcopis seorsim definiebantur; dum autem aliæ causæ Ecclesiasticæ discutebantur, Principes quasi Ecclesiasticæ disciplinæ promotores à Summo Pontifice rogati, & ab Episcopis acceptati, non autem quasi Judices, munitò minus tanquam Præsides Ecclesiastici, sederant, nec suo nomine Canones, quasi Conditores, sed quasi Protectores promulgabant.

Antiquum Comitiorum Gallicanorum ordinem descripsit Hincmarus in Epistola ad Episcopos quosdam Gallie ex Adelardo; *Quæ utraque tamen, inquit cap. 35. Seniorum susceptacula sic in duobus divisa erant, ut primò omnes Episcopi, Abbates, vel hujusmodi honorificiores Clerici absque ulla Laicorum commixtione congregarentur. Similiter Comites, vel hujusmodi Principes sibi met honorificabiliter à cætera multitudine primo manè segregarentur, quosque tempus, sive presente, sive absente Rege, occurrerent*
 & tunc

Et tunc predicti Seniores more solito, Clerici ad suam, Laici vero ad suam constitutam Curiam, sublevis similiter honorificabiliter preparatis, convocarentur. Qui cum separati à ceteris essent, in eorum manebat potestate, quando simul, vel quando separati residerent; prout eos tractanda causa, qualitas docebat, sive de spiritualibus, sive de secularibus; seu etiam commixtis. Similiter si propter quamlibet discendi, vel investigandi causam, quemlibet convocare voluissent, & re comperta discedere, in eorum voluntate manebat.

11. Quamquam, ut verum fateat, tantus erat olim Principum cum Ecclesia consensus, ut mutuis potius officiis inter se decertarent, quam potestatis limites scrupulose observarent. Nammodò libera essent Episcoporum suffragia, cetera olim non tanti momenti judicabantur, ut concordie, ac commodis, quæ ex concordia inter utramque potestatem ad bonum commune unanimiter tendentem consequuntur, anteposenda viderentur. Quam ob rem ea exempla, in quibus Principes, quæ ad Prælatos Ecclesiasticos pertinent, exercere videbantur, in legem vertenda non sunt, cum dispar sit rerum status, ac diversæ circumstantiæ. Sed de his satis. Parum enim hodie Principes de præsentia illâ solliciti sunt, quippe qui vel absentes, id quod optant, nullo negotio consequantur.

Axioma secundum Petri de Marca.

12. Hic Author locis in progressu allegandis vendicat Regi jus præscribendi materias in Conciliis tractandas, ac respectu decretorum Synodaliū lubeundi munus non nisi executoris, sed cum cognitione causæ, & cum facultate coercendi ejusmodi decreta inter certos limites.

Responsio.

13. Author præfati tract. di. lib. 11. cap. 3. respondet in hunc modum. Quæ admodum Episcoporum cura ad cuncta se extendit, quæ ad animarum suæ Diocesis salutem pertinent, scilicet fidem, mores, ac disciplinam; ita Episcoporum in Concilio Provinciali congregatorum cæteris ijs omnibus providet pro tota Provincia, & insuper causas ipsorummet singularium Episcoporum definit: quibus cum in proprijs Diocesis nullus sit superior, æquum est, ut præmineat Concilium Provinciale, reservatis tamen Summo Pontifici causis majoribus, ac semper excepta ejus, & Concilij Oecumenici autoritate, quæ sine dubio Provincialis Concilij potestate major, ac superior est.

14. Equidem si res ipsa sine circumstantijs spectetur, is quali naturalis ordo est, ut Episcopus primùm suæ Diocesi prospiciat. Si quæ gravis difficultas occurrat, ad Metropolitanum, & Concilium Provinciale illam perferat. Si nec illic definiti queat, ad Summum Pontificem recurrat. At verò incidunt aliquando tempora, cum, prætermissio

illo ordine, necesse statim sit ad supremum tribunal accedere: ac tunc iniquum esset, ut cum evidenti justitiæ detrimento, obirentur omnes illi gradus, qui, ne justitiæ violaretur, instituti, ac distincti sunt. Imò tam frequens posset esse vel fidei, vel disciplinæ, vel justitiæ periculum, ut universim certi cujusdam causarum gravissimarum generis cognitionem trahere ad se, ac Episcopis interdicere, Summus Pontifex deberet.

15. Miror, qui potuerit ea cogitatio in mentem venire Domino Petro de Marca, ut scriberet pluribus in locis, non licere Concilijs alia tractare, quam quæ à Principe proposita fuissent. Inter jura Regia, inquit libro 6. cap. 22. n. 3. & hoc etiam eximium est, ut Conciliorum cognitionem Principes inter certos limites coercerent, servato quoque ordine præscripto. Nunquamne igitur Ecclesiæ licebit disciplinam collabentem firmare; collapsam restituere, abusus corrigere, crimina pleræque, nisi id à Rege præscriptum sit? Quid si (quod avertat Deus) Rex hæreticus, aut etiam Ecclesiæ hostis evaderet? Quæcumque statuerent Episcopi, si forte coire possent, nullius roboris forent, defectu propositionis Regiæ?

16. Certè in ijs, quæ ad fidem, & bonos mores, ad quæ omnis refertur Ecclesiastica disciplina, spectant, soli Episcopi judices à Christo constituti sunt. Principi quidem juxta præcipienti parendum est; justum autem est ejus præceptum, cum Ecclesiæ decretum custodiri jubet; justitia tamen illa decretorum, atque adeò robor ad obligandum coram Deo, Canonibus inest, antequam Principis autoritate confirmentur.

17. Superest unicum dubium, sed maximi momenti; utrum scilicet Principes sint Ecclesiæ decretorum veri executores, an cum cognitione causæ, ita ut, si quid obscuritatis, aut difficultatis emergat, possint Canones interpretari. Id quidem juris videntur velle sibi vendicare Reges Christianissimi, eorumque Senatus, cum de causis Ecclesiasticis per appellationem ab abusu ad se delatus, eo ferè ordine, ipsdemque formulis judicant, quibus utuntur in judicijs secularibus, in quibus ex legibus civilibus jus dicendum est. Verùm licet possint potestates seculares executionem Canonum non urgere, dum in particularibus casibus dubitant, an locum habere debeant hujusmodi Canones, propter circumstantias, quæ repugnare videntur; tamen, si ex verbis ipsis Canonis oriatur difficultas, quo scilicet in sensu accipienda sint, quæve fuerit conditorum mens, standum est iusto illi Juris utriusque axiomati: Vnde jus prodijt, interpretatio quoque præcedat. Cap. Inter alia. De sent. excom. cum suis concord. & LL. 9. 10. 11. Cod. De Legibus.

18. Sanè cum interpretatio illa, de qua loquimur, vim quodammodo legis obtineat, si liceret Principibus Canones interpretari, penes illos esset omnis legum Ecclesiasticarum potestas, ipsique, non Episcopi, quos ad hoc Spiritus sanctus poluit, regerent Ecclesiam.

siam Dei. Non solum etiam executio, sed & iudicium in illorum esset potestate. Alia fuit Ecclesie, sed & Principum ipsorum mens, quorum exempla varijs in locis, prout sese obtulit occasio, adduximus.

19. Adeo lucent Ecclesiastici Juris regulæ, ut eorum etiam visum feriant, qui oculos claudere videntur, ne videant, quæ sibi non arrident. Quis non laudet æquitatem Petri de Marca, & eum, ad defigendos Ecclesiasticæ, ac secularis jurisdictionis terminos, arbitrum lubens non constituat, audiens, quomodo circa Canonum executionem suas Ecclesie partes, Principibus suas, seruet lib. 4. cap. 1. n. 2. Si propriè loqui velimus, inquit, executio Canonum jurisdictionem Ecclesiasticam respicit: cuius partes sunt, ut iudicia Canonica reddat; pœnis Canonicis, id est excommunicatione, degradatione, & suspensione, & ceteros ejusmodi reos plectat, & ut omnia uno verbo complectar, ligandi & solvendi Pontificum exerceat. Tutio vero Canonum à Principibus pendet, quæ Canonum custodiæ prospicit, & nullitatem rerum adversus Canones gestarum aliquando declarat, atque omnia in integrum restituit, sed ultra non progreditur, scilicet ad executionem Canonum, quam ab Episcopis implendam indicit. Non ergo eadem auctoritate in rebus Ecclesiasticis, ac in rebus secularibus utuntur. Equa videtur sententia, si quis tamen verba attentè consideret, in eis Authoris ingenium deprehendet. Nam Principibus executionem Canonum, quæ sine causæ cognitione fieri posset, negat, declarationem nullitatis gestorum adversus Canones concedit: quo prætextu negotiorum omnium iudicium ad se trahere poterunt. Ecclesie est, illam nullitatem declarare, Principum autem, post hujusmodi declarationem, Ecclesiam juvare ad omnia in integrum restituenda. Sed quid largitur Ecclesie Marca? Non vult, ut Princeps Canones exequatur, sed ei tribuit, ut eorum executionem Patriarchis, & ceteris Episcopis præcipiat, & malè gesta corrigat. Non enim vult observari gradus ad custodiam Canonum, quam Principibus tribuit. Lex decernitur à Principe post constitutos Canones, quæ eorum executionem Patriarchis, & ceteris Episcopis præcipit. Eadem lex in acta Præfectorum Prætorio refertur, qui unâ cum Præsulibus Provinciarum violari Canones prohibent. Et, si infracti fuerint, eâ de re ad Principem referant, qui malè gesta corrigat. Præposterus est ordo, nisi in executione, sicut in conditione Canonum, Ecclesia præcedat. Non enim debent Principes illorum executionem pœnis à se constitutis urgere, quamdiu pœnis spiritalibus Ecclesia illam executionem obtinet: ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem, quemadmodum loquitur S. Ilidorus Hispalensis de summo Bono lib. 3. cap. 53.

20. Sed quod addit ibidem prædictus Marca, Ecclesiasticam jurisdictionem manifestè lædit; Inter ceteras autem pœnas, quas in Episcopos, & Clericos eâ lege constituit (Iustinianus scilicet Novell. 123.) frequens est expulsio à Sa-

cerdotio, quam vi constitutionis suæ fieri, dilige præcipit, alijsque in depulsorum locum subrogari. Depositionem Episcoporum, & aliorum institutionem, vi Canonis, aut sententiæ Ecclesiasticæ, non autem constitutionis Principis fieri debere, indubitissimum est. Nec juvat, quod assert num. sequenti, Iustinianum in musæo suo cum peritioribus Episcopis de rebus Ecclesiasticis tractare solitum. Quis enim nesciat, ullo unquam tempore defuncti Præsules, etiam doctrinâ conspicuos, qui Principibus Ecclesie jurisdictionem usurpantibus ablandirentur.

Nisi Author desiderio protendenda Principum jurisdictionis, exæcatus fuisset, quomodo potuisset non advertere primum exemplum, scilicet Anthimi à Sede Constantinopolitana remoti, id, quod probare intendit, validissimè confutare. Etenim quædam Anthimus ab Ecclesia Trapezuntina in Diocesi Pontica, ad Sedem Constantinopolitanam sola Theodoræ Augustæ auctoritate, absque Synodi iudicio translatus fuisset, atque adeo Canones apertè violasset, nec ulla videretur requiri causâ cognitio; tamen Iustinianus S. Agapeti Romani Pontificis sententiam expectavit, eandemque deinde executus est, in valorem illum expellens. Hoc nihilominus exemplo utendum sibi curavit Marca (ita scilicet efficacia sunt ejus argumenta) quia Marianus libellum in actis Synodi Constantinopolitanæ sub Menna ditione 1. insertum, & ab omnibus Provinciæ Hierosolymitanæ, & Secundæ Syriæ Abbatibus subscriptum, Iustiniano adversus Anthimum obtulit, in quo leguntur hæc verba; *Vo ipsi sumi, valentes ipsos extraponere, tamen Canonicum iudicium à Romano Pontifice in ipsum Anthimum, & in prædictos hereticos beneficiendo audire voluistis, & cetera*, quæ Marca non est ausus referre, quia manifestè contraria sunt ei, quod hinc concludit; liberum scilicet fuisse Iustiniano, Anthimum removere, quævis id à Pontifice Romano fieri maluerit. Vox illa, *valentes*, potentiam Imperatoris innuit, non autem jus, ut manifestè patet ex sequentibus, quæ apertissimè declarant, necessarium omnino fuisse Romani Pontificis iudicium, ut res legitime gererentur, & ejus executorem tantum fuisse Iustinianum. Eam habent sententiam illa verba: *Canonum iudicium à Romano Pontifice in ipsum Anthimum, & in prædictos beneficiendo audire voluistis*. Maximè cum ageretur de causa fidei.

Sed ne conjecturis locus daretur, aut interpretationibus, ipsimet libelli Auctores probant, debuisse Iustinianum Romani Pontificis audire sententiam, eique exequenda suam operam præstare. Subjungunt enim; *Illo persuasi, qui dicit: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi, seniores tuos, & dicent tibi*. Ne quis autem illa de consilio interpretetur, non de præcepto, prosequuntur in hoc modum: & Apostolo dicente: *Obedite Ducibus vestris, & subditi estote; ipsi enim vigilent pro animabus vestris tanquam rationem redduri, &c.* Postea Imperatorem obsecrant, ut Agapeti iudi-

judicium exequatur; Obtestamur itaque vestrum Imperium (licet temerarium quid faciamus) per magnum Deum Salvatorem nostrum Iesum Christum, qui protegat honorabile Imperium vestrum, & omnem inimicum, & hostem propter vestram rectam fidem vobis subiciat, non contemnere justum iudicium predicti S. viri, sed ipsum exequi, & Ecclesiam Dei, ac totum mundum liberare à peste Antihimi, & praeceptorum hereticorum.

23. Secundum exemplum est Irenaei post binas nuptias, contra Canones Apostolicos, Tyriorum Episcopi facti, & ab illa Ecclesia nullà pravià damnatione Canonica, solo Principis imperio dejecti. Sed primò tenuis autoritatis est in hac materia exemplum Theodosij Junioris, quem in alijs multis ultra suae potestatis limites constat excurrisse per id maximè tempus, cum abfuit à Curia sancta Pulcheria. Secundo ex eo, quòd Imperatoris edictum sententiae Synodicae non meminerit, non sequitur, nullam praecessisse. Cum enim & antea, & post Episcoporum destitutio sub Imperatoribus etiam haereticis, ut Constantio, fieri non consueverit, nisi post alicujus vel legitimi, vel illegitimi Concilij iudicium, cur in isto tantum casu, ac paucissimis alijs, praetermissum hunc ordinem putabimus? Tertiò. Etsi reverà praetermissus est, cur ex isto exemplo potius, quàm ex innumeris alijs contrarijs, juris controversia dirimenda esset; praesertim, cum illud juri communi repugnet? Quartò. Sed colligitur ex epistola 110. Theodoretì, quae est ad Dominum Episcopum Antiochenum, postulatum ea de causa fuisse Concilium. In ea enim epistola Theodoretus, postquam probavit, ritè ordinatum fuisse à se Irenaeum, quem multifariam commendat, addit; *Et impium ducimus, hominem condemnare, qui multis & varijs rebus optimè gestis est exornatus. Petebatur igitur ab Episcopis condemnatio Irenaei.*

24. Minus valet tertium exemplum, scilicet Petri Moggi à Sede Alexandrina Zenonis Imperatoris jussu expulsi. Destituebat enim, & restituebat impius Zeno Episcopos, tantà cum temeritate, saepe tantà cum injustitià, ut mirum sit, non puduisse Petrum de Marca in ejus exemplis Principum jura fundare. Eundem Petrum Moggam, quem anno 477. à Sede Alexandrina Zeno deiecit, anno 482. in eandem Sedem haereticus haereticum revocavit. Petrum Fullonem Apollinaristam, & Eutichianum Antiochenae Ecclesiae, amoto Martyrio, praefecit. Timotheum Aelurum sacrilegum ab Ecclesia Alexandrina destituit; & alia patravit his similia.

25. Potest in hac etiam parte versatile Autoris ingenium observari. Num. 1. distinguens rationem Canonum ab executione, istam Ecclesiae, illam Principibus tribuit; Num. 4. Principibus in executionem legum ad Canonum rationem editarum, facultatem concessit, Episcopos à suis Sedibus expellendi, & alios subrogandi, quod tribus exemplis supra dictis probare conatus est n. 5. & 6. In hoc ultimo numero vulnus Ecclesiae illatum limit, declarans, haec omnia à Principibus acta ju-

re quodam extraordinario, idque in apertissima Canonum violatione, quae nullà causa cognitione, nec iudiciorum solemnibus indigeat; sed in mera facti executione versabatur. Quibus verbis non nihil restricta videtur Principum in Episcopos licentia. Sed ne Principes de illa restrictione querantur, rursus allicitur illis Episcoporum expulsio à Sede. *Deturbationem enim illam, inquit, quae vacantem Ecclesiam redderet, sui arbitrij esse, putabant.* Sufficiet iam Principibus hoc arbitrium; cognitionem enim causae necessariam non fuisse dicentibus quis contradicet? Num sunt inquisitiones à Ministris Regijs, antequàm in exilium mittantur, per litteras parvi sigilli, quae in Gallia, de Cachet, dicantur, qui ad aulae voluntates, agrè se accommodant? Iterum illa in Episcoporum Sedes aliorum subrogatio, sine licentia Canonica, ita injusta unicuique apparet, ut ab ea Christianissimi Reges, qui aliquam religionis, ac iustitiae laudem consecuti sunt, semper abstinerint. Faretur ergo Author, quòd poenam illam expulsionis cum vacatione Episcopatus hodie irrogare non possunt Principes, ob eas causas, inquit, quas tom. 2. exponam. *Tantum secundum, etiam si plus 20. annis super-vixerit, ipse publici iuris non fecit, ut certò scire possimus, quae sint illa causa.* Sed vox hodie julum creat timorem, fore, ut causa illa Principum intentioni, si poenam expulsionis cum vacatione Episcopatus irrogare voluissent, nequaquam obstitissent.

Axioma tertium Petri de Marca.

26. Hic Author locis in progressu citandis auctoritatem Imperatoriam super iudicij Ecclesiasticis efferre nititur in tantum, ut asserat, Canones violatos, fuisse ab Imperatoribus restitutos, seu laici legibus, quibus innovationem verallent, seu quando ad ipsos deferrebatur querela de violatione alicujus Canonis, hunc redintegrari facerent.

Responsio.

27. Author praecit. trad. lib. 11. cap. 4. ita respondet. *Obsevat Marca lib. 4. cap. 2. duplici modo restitutos ab Imperatoribus violatos Canones, scilicet vel laici legibus, quibus innovationes ultra progredi verarent, vel amotà specialiter alicujus Canonis violatione, si quis ad eos querelam suam deferret.* Hujus ultimi modi quatuor profert exempla. *Primum* Eulebji Doryzi Episcopi, apud Imperatorem Marcianum de injurijs libi à Diocoro illatis conquerentis. *Secundum* Bassiani Ephesini quondam Episcopi, eidem Imperatori se injuste depositum exponentis. *Tertium* Eunomij Nicomediae in Bythina Episcopi, auxilium ejusdem implorantis adversus Anastasij Nicani, a quo usurpata suae jurisdictionis partem querebatur, invasionem. *Quartum* S. Athanasij ad Constantinum confugientis adversus Arianos. Sed haec exempla docent, quomodo legerere debeant Principes, dum ab Episcopis aut alijs, eorum invocatur auctoritas; ut scilicet querelas hujusmodi ab

Ecclesia examinari, & terminari procurent; quemadmodum Marcianus trium supradictorum Episcoporum libellos ad Concilium Chalcedonense, cujus actis inserti sunt, remisit. Actionemque I. iudicata est causa Eusebij; & talionis pœna, id est, depositio indicta Dioscuro, à quo depositus fuerat. Confirmata est actione XI. & rursus XII. addito quodam temperamento, Bassiani depositio. Actione XIII. direpta est controversia de juribus Episcoporum Nicomœdiæ, & Nicænæ.

28. Sed quare ad Marcianum confugerant, si Concilij erat, eas causas iudicare? *Primo*, quia tantus erat rerum in Concilio tractandarum numerus, ut metuerent illi Episcopi, ne sine litteris Imperatoris non audirentur. Quoniam, inquit Eunomius in libello, quem Valentiniano, & Marciano porrexerat, *audientia in dilationem cedit, & formidamus, ne forte dimisso Concilio, jura nostra vacentur; supplicamus, ut vestra Majestatis audientiam nostram sine dilatione fieri.* Deinde, ut libentius exequendo iudicio Imperatores operam præstarent, eò magis necessariam, quòd visillata plerumque dicebatur. Denique ut Concilium maturius ac benevolentius causas discuteret, ac terminaret.

29. Illustrius, & attentione dignius est quartam exemplum, nimirum S. Athanasij, quem asserit Marca n. 4. à iudicio Concilij Tyrij ad Constantinum Magnum appellasse, eo appellationis genere, quòd Galli tanquam ab abusu nuncupant. Equis hujusmodi appellationes damnare audeat, sitanti viri autoritate, ac exemplo gloriari possent? At certe S. Athanasius ab inimicis suis opprimi, & crudelissimam mortem subire maluisset, quàm Ecclesiasticæ jurisdictioni tam lethale vulnus infligi, quale hodie in Gallia patitur ab appellationibus, tanquam ab abusu. Expendamus exempli vim. Imperator Constantinus, qui jam pluries, scilicet Episcopis Concilij Nicæni, & Donatistis, ut tradunt Sozomenus lib. 1. cap. 17. Rufinus lib. 1. cap. 2. Nicephorus Callistus lib. 8. cap. 16. Optatus Milevitanus lib. 1. contra Parmenianum, sanctus Augustinus epist. 166. declaraverat, Episcoporum iudicium ad se non pertinere, victus tamen importunis Arianorum precibus tandem concessit, ut Synodus Tyri in Phœnicia haberetur sexaginta Episcoporum, quos, ut libuit, elegit, vel potius, quos Arianos voluerunt, ad quos scripsit Imperator; *Scripsi, ad quos volebatis Episcopos, ut vestras curas, & sollicitudines presentia, & laboribus suis adjuvarent.* Apud S. Athanasium, Apol. 2. Misit quoque illuc Dionysium Comititem virum Consularem, ut omnia ordinaret, ac pacifice geri curaret. Episcopi congregati omnem iudiciorum ordinem pervertentes, accusati inimicos, inter Iudices admiserunt: imò ipsi inimici suspectissimos homines, & apertissimos hostes delegarunt ad recipienda contra ipsum testimonia, quæ illo, & absente, nec vocato recepta sunt. Instat S. Athanasius cum Episcopis Aegyptijs, tum ad Episcopos, ne delegationem à paucis decretam communi calculo approbent, tum a-

put Comitem, ne causa in tanta legum omnium violatione definiatur. Sanctus ille Patriarcha nullam justitiam, nullam religionis speciem in illo, non iudicio, sed latrocinio, servari animadvertens, ad Constantinum ipsum recurrit, impetravitque, ut Episcopis convocatis, ipso præsentente Imperatore, vim sibi illatam posset explicare. At Eusebiani non conficta calumniâ, eaque corruptis quibusdam testibus, qui olim à partibus Athanasij steterant, probatâ, Constantinum e mentio illo crimine, ita commoverunt, ut S. Patriarcham in Galliam relegaret. Quia nimirum S. Præsul accusabatur, quasi minatus fuisset, se impediturum, quo minus frumentum ab Aegypto Constantinopolim quotannis deferretur, quòd huic urbi plurimum incommodi fuisset allatorum.

Quocirca *primo* notandum est, Concilium illud Tyrium non solum non legitimum, sed nequidem Ecclesiasticum habitum fuisse, ut demonstrat epistola Concilij Alexandriniani no 339. quæ directâ est ad omnes Ecclesiæ Catholicæ Episcopos; *Quâ fronte, inquit Patres hujus Concilij, talem conventum Synodum appellare audent, cui Comes præfuit? Et ubi iudicator apparebat, & Commentariensis, sive Cæcærius pro Diacono Ecclesiæ adventantes introducebat? Vbi Comes verba faciebat, ceteri præsententes in silentio erant; vel potius Comitibus suum accommodabant.* Vbi quòd communit Episcopis placuit, ab illo impediturum. In summa dilectissimi, quæ species ibi Synodi, ubi vel ceteri, vel exilium, si Cæsari placuisset, constituebatur. Extinctus. At prælati Eusebiani, quos venientes, scriptaque sua oblitterent, nomen Synodi sui ante prætexunt, cum res ipsa negotium Imperatorum Synodale haberi debeat, quippe ubi Comes præfuit & milites Episcopos sub sacellitio cingant, & Imperatoria edicta, quos ipsi volunt, citre compellant. . . . si veluti Episcopi sese Iudices volebant esse, quid opus erat vel Comite, vel militibus, aut aliis ad eorum Imperatoribus? An non ex hujusmodi Cœtu duci debuit argumentum, eos Principibus jus quarator delegandorum iudicium in causis Episcoporum? An hinc probari possent appellationes tanquam ab abusu, nisi forte ab abusu sæcularis potestatis? Non eam appellavit Athanasius Constantinonem tanquam Iudicem criminum impolitorum sibi, vel rei in legitimo Concilio gestæ; sed tum sibi sub Comitibus autoritate factam ab Imperatore, qui eum miserat, reparari postulavit.

Appellationis quidem mentionem faciunt Episcopi Orientales, qui se à Concilio Sardiceni legitimum segregaverant, & seorsum se congregarunt, in epistola sua Synodica apud S. Hilarium in fragmentis. Sed ipse S. Athanasius apologiâ secundâ non appellationem à sententia Ecclesiastica, sed querelam adversus hostes suos se detulisse, proficitur his verbis. *Nos autem adito Principe, qui Synodum indixerat, in qua ipsius Comes præfuerat, Eusebianorum scelera patefecimus.*

Notandum est *secundò*, S. Athanasium Concilij Tyrij autoritatem non improbare, licet ad illud accesserit; quia nimirum in vitis,

Mibi, inquit Apolog. 2. scribitur, ut ad sim, atque adeo necessitas veniendi inungitur, ut nisi venirem, inivitius adducerer.

33. Denique S. Athanasius ad Constantinum recurrit, non per appellationem à iudicio legitimi Iudicis, sed per supplicationem adversus vim, Imperatoris ipsius auctoritate sibi illatam in cœu inimicorum, presidente Comite, ac opitulantibus militibus; S. Patriarchæ adversariorum furori obloquentibus. Quocirca S. Athanasius, ut à Concilio legitimo sua causa discuteretur, à Constantino postulavit; vel, si petito adeo justa repelleretur, saltem iniquis adversarijs ad se opprimendum arma Imperator non ministraret: ideoque & suam innocentiam, & illorum iniquitatem, sibi exponi pateretur. Constantinus autem intelligens, quò Athanasij preces tenderent, simul pollicitus, & causam ad Concilium tanquam ad legitimum tribunal deferendam, & se nihilominus partes auditurum, ne non Canonum executioni, sed eorum violationi patrocinaretur. Imperator, inquit Episcopi Concilij Alexandrini apud S. Athanasium Apol. 2. rei indignitate commotus, scriptis suis accusatores citat, suamque ipsius audentiam promittens, simulque Synodum iudici iubet.

34. In hoc capite curavit Author verbis quibusdam lenioribus Ecclesiæ de usurpata sua jurisdictione conceptum dolorem mitigare. Nam n. 4. cognitionem de iudicijs Ecclesiasticis ab Imperatoribus iuceptam dicit; Eo tantum sine, ut illis de violentia constaret, quam deinde amovere procurarent. Sed n. 6. ait, dolum, calumniam, & hostium, qui in illo Concilio (Tyri) iudices sedebant, gratiam Athanasio, & Egyptijs occasionem dedisse, ut Iudicis Ecclesiasticis cognitionem ad consistorium Principis transferrent. Quando autem prætextus doli, calumnia, Iudicum suspitionis deficiet volentem iudicia Ecclesiastica trahere ad Principes?

35. Adde, quod n. 3. dixerat, non solùm Canonum custodiam Principibus commissam esse, sed etiam civium, & præcipue Clericorum patrocinium, & tranquillitatis publicæ curam ad eos spectare. Quâ occasione nulla erant iudicia Ecclesiastica, quæ ad Principes non pertineant, cum nulla sint, in quibus cives, vel etiam Clerici injuriam sibi per violatos Canones factam non obtendant, si causâ cederint.

Axioma quartum Petri de Marca.

36. Hic author locis in progressu insinuandis varios adhuc proxime recensendos jurisdictionis actus erga causas Ecclesiasticas attribuit secularibus Principibus.

Responsio.

37. Author (supra citati tractat. cap. 5. responderit hunc modum. Gravius & apertius jura Ecclesiæ violant, quæ Marca cap. 3. ejusdem lib. 4. Principibus tribuit, quare invdiam, in quam se incursum agnovit, avertere his verbis n. 1. lategit. Quamvis pleraque

à nostris moribus sint aliena, atque adeo in usum deduci non possint. quin aperte Sacerdotij, & Imperij concordia violetur. Quæ verba nos ab onere illa examinandi liberarent, nisi periculum esset, ne mutatis Gallorum moribus, iuste usurpari posse crederentur.

38. Primò ergo Imperatores Romanos à Sacerdotibus interpellatos dicit, iudices dare potuisse, sed Clericos, qui de negotijs Ecclesiasticis sententiam ferrent. Id si ita intelligeret, ut licuerit Imperatoribus, consensum, imò & operam dare, ut congregaretur Concilium, cujus erat de illis iudicare, non facile redarguendus esset, & menti ejus favorerent testimonium Concilij Milevitani II. quod refert, & exemplum, quod hic repetit, Imperatoris Marciani, qui Basiliani à Sede Ephelina depulsi, & Eusebij Dorylæi causas remisit ad Concilium Chalcedonense. Sed quod ait n. 3. Non solùm autem eis Episcopis iudicium delegabant, qui ordinario jure intrâ provinciam suam iudicium ferre possent, sed etiam extra territorium jurisdictionem aliquando prorogabant. Hoc, inquam, aliquando defacto, nunquam sine injuriâ contigit.

39. In eo enim exemplo, quod attulerat n. 2. Cæcilianus à Donatistis injuste damnatus, Constantinus, dum Donatistas graviter objurgavit, ut fatetur Author, quòd se criminis Ecclesiastici iudicem esse, postolarent, satis testatus est, se iudicibus extraordinarijs causam delegare non potuisse, quamvis importunitati Donatistarum cesserit. Non enim jurisdictionem delegatam confert, nisi qui ordinariam formaliter, aut eminenter possidet. Præterea cum Summus Pontifex causarum hujusmodi legitimus esset Iudex, ordinem Canonicum lequebatur Constantinus, partes ad eum mittens. Episcopus autem, quos Melchiadi adunxit, cum ex ejus essent Patriarchatu, Iudices esse cum illo nihil verabat. Nec tamen soli tres illi, quos miserat Constantinus, iudicio interfuerunt cum Melchiade, ut patet ex illis S. Augustini verbis epist. 166. Quod & factum est in Vrbe Roma, presidente Episcopo illius Ecclesiæ cum multis collegis suis. Et clarius ex S. Optato Milevitano, qui lib. 1. contra Parmenianum quindecim Italos Episcopos, quorum nomina & Ecclesias recenset, cum supra dictis convenisse testatur, ut ex novendecim constat Concilium.

40. Cæterum S. Augustinus epistolâ 162. non adstruit jurisdictionem Melchiadis à delegatione Imperatoris, quasi Pontifex ab eo potestatem aliquam mutuatus fuerit (ea enim erat causæ conditio, ut absque Romano Pontifice nec dehniri non posset, quemadmodum confiteretur ipse Marca) sed Donatistis os obstruit, ne Iudicem incompetentem fuisse, conquerantur; tum quia legitimus erat; tum quia fuerat à Constantino, à quo ipsi Iudices postularunt, nominatus, An forte, inquit S. Augustinus, non debuit Romana Ecclesiæ Melchiades Episcopus cum Collegis transmarinis Episcopis illis sibi usurpare jurisdictionem, quod ab Afris 70. ubi Primas Tingitanus præsedat, fuerat tentatum.

Ecccj

tum. Quid, quod nec ipse usurpavit: rogatus quippe Imperator, Iudices misit Episcopos, qui cum eo sederent, & de tota illa causa, quod iustum videretur, statuerent. Hoc probamus, & Donatistarum precibus, & verbis ipsius Imperatoris. Unde convincuntur Donatistæ, Melchiam recusari ab ipsis non posse, utpote à Constantino, à quo ipsi Iudices petierant, assignatum.

41. Sed quâ ratione probat Marca istam facultatem Imperatorum, Iudices aliunde jurisdictionem non habentes, committendi? Autoritate S. Cyrilli Alexandrini Patriarchæ, & Memnonis Episcopi Ephesiorum, conquerentium in libello, quem Concilio Ephesino porrexerunt, in cuius actis habetur parte 2. *act. 4.* se à Joanne Antiocheno depositos, licet ille nec per leges Ecclesiasticas, nec per Imperiale decretum potestatem haberet; ex quibus ultimis verbis inferit Marca, per Imperiale decretum posse constitui Episcoporum Iudices, qui aliunde jurisdictione in illos careant, ut Patriarcha Antiochenus in Patriarcham Alexandrinum, & in Episcopum Ephesinum nullam habet. Infirmum lanè argumentum. Nam eo tempore concurrebant Imperatores cum auctoritate Ecclesiastica ad convocationem Conciliorum, in quibus tractabatur depositio Episcoporum. Ad illum igitur usum, qui tunc frequentissimus erat propter rationes alibi notatas, non ad jus quoddam imaginarium, aut certe sacrilegum, deponendorum auctoritate seculari Episcoporum, referenda sunt hæc verba Cyrilli, & Memnonis. Etenim libellus sic incipit: *Primum* (Imperatorum nostrorum) *editum & nos, & vestram sanctitatem in hanc Ephesiorum Metropolim, ead de causa convenire iussit, ut & rectum Apostolica fidei decretum communi sententiâ confirmetur, &c.* Huic Ephesini Concilii convocationi opponunt, quæ de conventiculo Ioannis Antiocheni dicunt; *Nec per leges Ecclesiasticas, nec per Imperiale decretum potestatem habuit, quâ sultus, vel quempiam ex nobis iudicare, vel omnino simile quidpiam attentare possit.* Evidentiùs demonstraturi erant duo illi Episcopi depositi sententiæ à se late injustitiam, etiam Imperiale decretum excludendo: non quòd posset tale decretum jurisdictionem non habenti conferre, sed quia colorem aliquem, aut excusationem apud homines prætexuisset Antiochenus Patriarcha, si ad Episcopos sibi non subditos iudicandos Imperiali decreto coactus fuisset: ut ergo & prætextum necessitatis obediendi Principi, & legitimam concurrentis Imperatoris auctoritatis cum Ecclesiastica ad convocandum Concilium, in quo depositi fuerant, atque adeò & fundamentum, & colorem iustitiæ omnis defuisse ostenderent, etiam Imperialis decreti defectum commemorarunt.

42. Non est prætermittendum, quod ait Marca, Imperatores Iudicia à Patriarcha, vel Metropolitano, si qua esset contra eos suspicio, ad aliam Provinciam olim transulisse. Nescio enim, an non hinc fortassis aliqua Galliæ Parlamenta patrociniū accerferent illi abusu, quo aliquando, interverso tribunalium Ecclesiasticorum ordine, partes ad Iudices

non suos mittunt etiam, ubi de censuris agitur. Marcæ arident mirum in modum gesta Theodosij Junioris, quia cum ad concedenda, quæ rogabatur, puerili facilitate promptus esset, plurima patravit legitimam suam superantia potestatem. Refert igitur Marca exemplum Theodosij Junioris, qui iudicium Ibx Edessenorū Metropolitani, nec non Ioannis, & Danielis Episcoporum Provincie Osrhoenæ de hæresi accusatorum, à Domino Patriarcha Antiocheno, apud què iam fuerat lis contestata, ad Photium Episcopum Tyri & Eustathium Beryti Provincie Phœnicie, cum Uranio, Himeriorum Episcopo advocavit, quod patet ex ejus rescripto inter acta Concilij Chalcedonenis *act. 70.* Sed usurpatum fuisse iudicium illud, ex ipsa rei natura fit evidens.

Sanè si hæc potestas penes Principes esset, Canonum non solum tuendorum, sed etiam evetendorum facultatem haberent, cum à Concilij etiam generalibus statutum sit, ut causarum Ecclesiasticarum iudicia in proprijs Provincijs exercentur. Is enim est, nominatim Canonis Nicæni sensus, ad quem respexerunt S. Ioannes Chryostomos, & Theophilus Alexandrinus, cum Arcadius Theodosij Junioris pater Theophilum à S. Ioanne Chryostomo à Theophilo iudicari præcepisset. Nam Imperatoris delegationem huiusmodi uterque tanquam Canonibus contrariam improbavit, quippe cum noviter alteri esset subditus: eam tamen Theophilus, qui, quò minus adversum se usurparetur, insisterat, adversus sanctum Chryostomum acceptavit, alià in eum mensurâ utens, quam quæ adversus Theophilum ipsum à S. Iohanne Chryostomo adhibita fuerat. Constat hoc ex epistolâ ejusdem Sancti ad sanctum Innocentium I. Cum Theophilus, inquit, *causam dicere noller, meque urgerent accusatores eius, vocavit nos Imperator piensissimus, & iussit, ut irem ad locum, in quo ille agebat, & illic ea, que contra illum dicebantur, audiremus. Nos autem spectantes leges Patrum, viroque honorem deferentes, habentes etiam super hac re ejus litteras, scriptas in quibusque Provincijs sua negotia tractari, neque extra limites illarum trahi, vehementer detestamur, ne causam suscipere iudicandam. Preterea congruum non est, ut, qui in Ægypto sunt, iudicent eos, qui in Thracia. Et infra: Domini mei, maxime venerandi, & pij, studium vestrum, & magnam diligentiam adhibete, quod retrudatur his, que in Ecclesijs irrupit, iniquitas. Quippe, si hoc hic invaluerit, fas & fuerit civis, in alienam patriam irrumperere, idque ex tantis intervallis, & eijcere, quos voluerit, & propriâ auctoritate quævis pro libidine sua facere, scitote, quid heri transibunt omnia, & totus orbis premetur beluorum indico, omnibus ejectionis, & omnibus ejectionibus.*

Sed & ipsi accusatores Ibx profiteri non audent, se Iudices extraordinarios sponte postulasse, cum potius agnoscant, post Patriarcham Antiochenum adeundum fuisse Concilium tam Orientale, quam Occidentale. Sic enim habet libellus Samuelis, & aliorum

rum Presbyterorum Edessa ad Photium, & ad reliquos Episcopos contra Ibam. Consequenter, & secundum Canones aduntes Concilium tam Orientale, quam occidentale, oportuit nos, & piissimum, atque Christianissimum Principem nostrum pro his deprecari. Ex hoc ergo, & sanctissimo nostro Archiepiscopo Flaviano pariter decernente, & cum piissimo nostro Principe disponente, & vestra Sanctitate nostrum exerceri negotium, advenimus parati vobis adesse. Inter acta Concilii Chalcedonenis act. 10. Recurrerant igitur ad Imperatorem, ut eorum causa ejus favore a Concilio Orientali, & Occidentali audiretur.

45. Dominus injuriarum suarum jurisdictioni ab his Clericis illatæ graviter conquestus est in suo Concilio Antiocheno, cum ad causam judicium sese accingens, eorum quosdam ad Imperatorem recurrisse audivit. Manifesti sunt, inquit, desertores, & excommunicationem, & apostolicum hunc thronum contemnentes, & seiplos submittentem majori damnationis supplicio. Inter acta Concilii Chalcedonenis act. 10. Non ergo sine Canonum violatione, sine legitimum judicium injuriæ, & sine secularis potestatis abusu, transiata sunt ab una Provincia in aliam per Imperatores Ecclesiasticorum negotiorum judicia.

46. Iniquius est, quod in reliqua hujus 3. parte probat, & jus vocat Marca; scilicet Principes ordinem a Concilii etiam Oecumenicis servandum præscripsisse, eam observacionem per Comites ad id missos curasse, imò, si quid præter eum ordinem attentatum fuisset a Concilio Oecumenico, in irritum misisse; quis enim Iudex; quis tanquam reus ibi habendus esset, statuisse; nec non cujus Concilii decretorum habenda esset ratio, ut ab eo non posset appellatio interponi; cujus autem sententia non eam vim habere deberet. Nescio, an salvâ fide, tanta Principibus secularibus in Concilia tribui possit autoritas. Sed quæ sunt illius juris fundamenta? Exemplum Theodosij junioris ea, quæ a Concilio Ephesino gesta fuerant contra Ioannem Patriarcham Antiochenum, aliosque Episcopos Orientales, rescindentis. Ed etiam, inquit Marca, quod a formâ litteris suis præscriptâ temerè discessum fuisset. Liberum enim sibi Principes existimabant, ut rerum gerendarum ordinem etiam Concilii Oecumenicis præscriberent. Magis videntur expressa verba n. 3. cap. 22. lib. 6. At non fortuito, aut per occasionem Synodus deliberat de materia, a Rege propositâ; sed quia inter jura Regia, & hoc etiam eximium est, ut Conciliorum cognitionem Principes intra certos limites coercerant, servato quoque ordine præscripto. Modus hic agendi deprehenditur in litteris Imperatoris Theodosij pro convocacione Concilii Ephesini primi, atque item secundi. Sed Theodosij fuit illa temeritas; & indignum est, ut proponatur in exemplum, factum, quod tum ab omnibus alijs Scriptoribus Catholicis dedecori Theodosio vertitur: tum ab ipsomet Imperatore improbatum est, ut patet ex actis Concilii Ephesini parte 3. cap. 14.

47. At, inquit, improbatum est, quia injustum in se, non quia ab illegitima potestate. Nec

enim Synodus expostulavit cum Theodosio de usurpata jurisdictione, sed de obreptione ob falsam Candidiani Comitis relationem. Quasi verò liberum sit, omnia injustiæ capitata Principibus a perversis Ministris seductis objicere; & non cogat potius illorum potentia, quæ minùs ægrè ferunt delicatæ eorum aures, scilicet alienum mendacium, ac rei veritatem exponere, dummodò hoc satis, ut damnum illatum reparetur.

48. Nec minùs improbum fuit aliud factum Theodosij, cum in Conciliabulo secundo Ephesino eum cognitioni Synodi ordinem præscripsit, ut Flavianus Episcopus Constantinopolitanus inter reos haberetur, eò quòd sententiam adversùs Eutichen dedisset; licet secùs actum fuisset antea erga Episcopos Orientales, qui Antiochia in S. Athanasium sententiam dixerant. Discrimen, inquit Marca in fine hujus capituli tertij, ex eo proficiscitur, quòd Concilii Antiocheni ratio habita fuit perinde, ac si appellari ab ejus judicio non posset, sed tantùm retractationis cognitio institui, ut fieri solebat adversùs sententias Præfectorum Prætorio. At Synodus Flaviani non eo jure potita est, sed eo loco habita, ac si ab ea provocari posset. Quòd non aliâ ratione nitetur, quam mero Theodosij arbitrio, qui ordini hujus cognitionis, quas voluit, leges præscripsit, eisi à ceterorum judiciorum ordine alienas. Hujus doctrinæ, ac similium Authores, Ecclesia Gallicana suarum libertatum vindices tantoperè laudat, tantique facit. His adminiculis suffultiuntur celebres illæ libertates. Illi sunt Canones, illa Patrum traditio, quibus nituntur, nempe exempla violatorum ab Imperatoribus sanctorum Ecclesiæ jurium.

Axioma quintum Petri de Marca.

49. Hic Author locis proximè allegandis nititur probare, tum quòd Princeps possit sententiæ in judicio Ecclesiastico latæ executionem suspendere, & causæ novam tractationem indicere, tum quòd ab Episcopis Imperatoris rescripto ad causam Ecclesiasticam delegatis possit appellare ipsum Principem.

Responso.

50. Author præinsinuat tractatùs eod. lib. 11. cap. 6. rem hanc ita prosequitur. Rursus exemplum Theodosij junioris adhibet Marca lib. 4. cap. 4. n. 1. ut probet, Principes posse sententiæ in judicio Ecclesiastico latæ executionem suspendere, novâ Synodo ad causam iterum tractandam indicere, quia nimirum licet Caecilius Summus Pontifex cum Concilio Romano, & cum secutus Cyrillus cum Concilio Alexandrino, Nestorius a communione Ecclesiæ segregassent, nisi intrâ decem dies, ab admonitionis tempore numerandos, nefandam suam hæresin anathematizaret, Theodosius Synodum generalem Ephesi celebrandam indicens, Romanæ, & Alexandrinæ sententiam interim ortiri effectum vetuit, quod ex eo colligit, quòd Nestorius tanquam Episcopus ad Synodum

nodum vocatus, & in Synodo nominatus fuit. Sed, quam habuit vim suspensio sententiæ à Concilijs Romano, & Antiocheno contra Nestorium prolata, ea non Imperatoris edicto, sed Summi Pontificis indulgentiæ adscribenda est. Consultus enim Cælestinus Pontifex à S. Cyrillo paulò ante Concilium Ephesinum; utrum Nestorius tanquam Episcopus habendus esset, quippe cum effluxisset tempus induciarum ei ad anathematizandum errorem concessarum, respondi, super sedendum exequendo iudicio. Quæstio S. Cyrilli concepta erat his verbis; *Vtrum sancta Synodus recipere debeat hominem à se prædicatam damnantem, an, quia induciarum tempus emensum est, sententia dudum lata perdat?* Respondit Summus Pontifex; *Super hac utique consultatione communi, communem Dominum consultamus. Nonne nobis respondet illud per Prophetam, mortem se nolle morientis; & per Apostolum Paulum, omnem hominem velle saluum fieri, & venire ad scientiam veritatis? Nunquam displicet Deo accelerata in quocunque correctio.* Epistola Cælestini ad Cyrillum, Labbe tom. 3. Concil. Ephes. act. 2.

51. Quomodo potuit Catholicus Author in animam inducere, excommunicationis, & depositionis vim & effectum edicto Imperiali suspendi? Hæc propositio, si de iure, ac in ordine ad conscientiam intelligatur, hæresis læbe non carebit. Quamobrem de facto interpretari eam malimus, ut scilicet Principes pro eâ, quæ pollebant potentia, impedi-
rent, aut remorentur nonnunquam iudiciorum Ecclesiasticorum executionem: hoc autem ab eis legitime tunc tantum fiebat, cum præcipientem, ac rogantem Ecclesiam sequebantur. Eorum enim auxilium implorare cogebantur Pontifices, & Synodi adversus contumaces, & interdum rabidos Ecclesiæ hostes, ut videre est in exemplis ab Authore relatis n. 2 & 4. eisdem cap. 4. scilicet S. Leonis Theodosium interpellantis, ut suspendi juberet executionem secundi Concilij, seu Latrocinij Ephesini, nec non Legatorum sanctæ Sedis, invocantium auxilium iudicum in Synodo Chalcedonensi, adversus illius Synodi decreta, quæ Canonibus Nicænis erant contraria. Absurdum autem est, eam Legatorum petitionem appellatione tanquam ab abusu explicare: quasi Iudices à Martino delegati fuissent ad iudicandas appellationes de Canonibus violatis interijciendas, & ad eos appellassent Legati S. Leonis à Concilio Chalcedonensi, suis Canonibus Canones Nicænos violante.

52. Jus aliud, inquit Marca n. 6. à Justiniano continuatum, vel institutum legimus, scilicet, ut ab Episcopis Imperatoris rescripto delegatis ad controversiam Ecclesiasticam dirimendam, Princeps ipse appellaretur. Sed in Iustiniani loco, quem refert ex Novella 223. cap. 21. causarum Ecclesiasticarum nulla fit mentio. Si tamen (verba sunt Iustiniani à Marca excerpta) Imperiali iussione, aut iudiciali præcepto Episcopus iudicat inter quascunque personas, appellatio ad Imperium, aut ad eum, qui

transmisit negotium, referatur. Verba illa, inter quascunque personas, indicant potius causas profanas, quæ si Episcopis, ut fiebat interdum, commissa fuissent, & ab eorum sententiâ fuisset appellatum, ad committentem referenda erat appellatio, inter quascunque personas esset controversia, id est, cuius Clericatus honore essent insignita, quia res, non persona tunc attendebatur. Quæ interpretatio ex eo, quod præcedit, confirmatur. Statuit enim Iustinianus, ut, si Iudex sententiam Episcopi in causa contra Clericum, aut Monachum, sive Monacham, iustam cognovisset, eam executioni demandaret, antequam omni appellatione. Si Iudex iniustam declarasset, posset ab eius declaratione appellari secundum legum ordinem; id est, ad legitimum superiorem secundum tenorem conditionem. Addidit postea verba supra relata, quibus decernit, in causis delegatis ab Imperatore, aut alio, ad ipsum delegantem esse appellationem emittendam sine personarum distinctione. Sed si de causis profanis id non accipitur; quid aliud fecit Imperator, quam culpam addidit culpæ, & primam causæ cognitionem delegans, & appellationem sibi reservans?

Hoc delegationis genus non ingratum fuisse S. Gregorio, colligit Marca ex his, quæ postea gesta sunt in causa Adriani Thebanæ Civitatis Episcopi: sed frustra. Cum Adrianus à Diaconis suis accusaretur de pecuniarijs, criminalibusque capitulis, Mauritius Imperator Iohanni Episcopo Larissæ causam commisit, sed cur placuit Marcæ hanc delegationem vocare? Cum enim prædictus Iohannes Metropolitanus esset Adriani, an, qui ex tot Canonibus Ecclesiasticis Iudex erat, Principis indigebat delegatione? De pecuniarijs quidem permisit Imperator, ut Metropolitanus ferret sententiam; de criminalibus vero post examen ad se referri voluit.

Si tam religiosus fuisset Marca in conservandis Summorum Pontificum iuribus, quam in extendendâ Regum potentia profusus; factum illud ita fuisset interpretatus, ut Mauritius ordinem Canonicum secutus, Episcopum ad proprium Metropolitanum remittens, pecuniarias quidem causas ab eo definiendas duxerit, criminales vero tantum examinandas; ut, si forte reus deponendus esset, Romani Pontificis sententiæ requireretur. Agebatur enim de neglectâ à Adriano correctione Stephani Diaconi turpem vitam degentis, & de negato Baptilamte infantibus, non recepto illo Sacramento defunctis, ut refert S. Gregorius Registr. lib. 2. cap. 46. quæ est 7. indictiois 11. Nec careret opinio, primò enim illa crimina Ecclesiastica sine dubio sunt, & ad Ecclesiasticam cognitionem magis spectant, quam causæ pecuniariæ, de quibus Metropolitanus permittus est jus dicere. Secundò re ipsâ de criminibus illis ex Imperatoris assensu iudicavit Honoratus sanctæ Sedis Diaconus, cum uno ex Officialibus Imperij iudiciumque ab Imperatore approbatum fuisset.

si quidem fuerat illa Mauritij mens, non immerito ejus *religiones* appellavit S. Gregorius.

55. Quod spectat delegationem Joannis Episcopi primæ Iustinianæ, qui Thebani Iudex ordinarius non erat; S. Gregorius testatur, eam fuisse fraude elicitam. *Nescio*, inquit prædictâ epistolâ 46. quibus machinationibus exquisitis alia rursus est principalis *instructio* elicitâ, ut de cunctis antefactis capitulis Joannes primæ Iustinianæ Episcopus requirens subtiliter judicaret. Sunt autem tum in eâ, tum in præcedenti epistolâ multa, quæ demonstrant, Principum delegationes juri superiorum Ecclesiasticorum, præcipue Summi Pontificis non posse, nisi fortè per vim, quidquam detrahere. Nam S. Gregorius sententias contra Adrianum, tum Metropolitanum, quem Marca vult jure delegato processisse, tum Joannis Episcopi primæ Iustinianæ, quem delegarat Mauritius, non oblante delegatione Principis, irritas declaravit, & in ipsos Iudices animadvertit; ut conlat ex epistolâ *supra citata*, & ex præcedenti: quod certe non attentasset S. Pontifex, nisi suæ sibi potestati conficius intellexisset, supremum illius negotij iudicium ad se pertinere. Iudicijque, qui primam tulerant sententiam, quantumvis intervenisset Imperatoris opera, etiam in ea ferenda, à se pependisse, sibi que subjacuisse.

56. His Ecclesiæ vulneribus à se inflicto lenimentum apponere simulat Marca n. 7. docens, graviora inferri ab Imperatoribus Constantinopolitanis, quorum tamen usum juris nomine decorat, quam à Regibus Franciæ; Potiori jure utebantur Imperatores Constantinopolitani. *Ue. Quæ ideo commemoravi*, inquit, ut constaret omnibus, Reges Francorum cautius, & reverentius se gessisse in his controversijs, quæ disciplinam respiciunt. S. etiam 8. observationibus quibusdam, sed ad sanandum malum non omnino efficacibus, quæ hucusque dixerat, in isto libro nonnihil temperare conatur. Scribit enim v. g. ad Imperatores Romanos de iudicio Canonico ab uno Episcopo reddito, querelam statim rectâ viâ non fuisse delatam in materia fidei, rituum, disciplinæ Cleri, aut in alia quæstione Canonica; sed parum juvabat Ecclesiam ille ordo, siquidem mediâtè, sub prætextu delegationis, aut alijs modis parùm Canonicis, hujusmodi causas tandem Principes ad se trahebant.

Axioma sextum Petri de Marca.

57. Hic Author lib. 4. de concord. sacerdot. & Imper. cap. 10. 11. 12. & 18. multa præfert in favorem Regum, decretis Ecclesiasticis adversari nitentium, quorum specificam mendio fiet in progressu responsonis mox subnectendâ.

Responso.

58. Auctor prædicti tract. de libert. Ecclesiæ Gallicanæ lib. 11. cap. 8. rem hanc ita prosequitur. Quamvis injuriam ferre, ple-

rumque laudabile sit, præcipue cum ab ijs infertur, quibus alias parère tenearis; eam tamen licet amovere, dummodò institutam à Deo, atque à legibus viam sequaris. Est autem ea prima lex, ut nemo in propria causa Iudex sit, nemo propriam ulciscatur injuriam; maxime ubi superior ejus, qui damnum intulit, adiri potest, ac jus dicere non recusat. Hanc equidem legem ad unguem servatam volunt in Gallia sæculares Judices, in ijs causis, quæ apud ipsos judicandæ sunt, & ab ea, si quis ex Clero vel tantillum recesserit, appellationes ab abusu, ac mulctæ intentantur. Quid ni ergo Judicibus Ecclesiasticis eadem regulâ uti licebit? Quia scilicet ad Regem, ut in temporalibus, ita & in Ecclesiasticis devolvere ad supremam auctoritatem enituntur Aulici; idque per gradus, & ordine quodam, ne injulitia tam citò deprehendatur.

59. Dominus de Marca lib. 4. cap. 10. refert litteras Philippi IV. Francorum Regis (cujus, ut jam notavimus, exemplum in rebus Ecclesiasticis, à tempore præsertim dissidij cum Bonifacio VIII. suspectæ auctoritatis est) quibus litteris datis anno 1312. continetur, Regem requisivisse Episcopum Santonensem, ut abstineret ab exigendis decimis de rebus, de quibus præstari non consueverunt, & inductum novum decimandi modum corrigeret: eique spondisse, si jus ad hoc habere crederet, se cum deliberatione sui consilij provisorum, prout servatâ pace, & salute Ecclesiæ, & patriæ, faciendum foret: mandasse autem Bailliaco, seu Senicalco Santonenfi, ut, si Episcopus, quod requirebatur, implere recusaret, aut nimium differret, bona ejus temporalia sequestrarentur, & ad manum Regiam tenerentur. Equius fuisset, ut Episcopi Santonenfis exactio Metropolitanum fuisset auctoritate compressa; præsertim, cum, ut fatetur Marca §. 3. decimarum cognitio, ex ipsiusmet Philippi IV. declaratione pertineret ad Judices Ecclesiasticos. Sed vera, inquit §. 4. ratio, ob quam Philippus negotium istud sibi vendicat, è scandalo petitur. Frustra verò §. 5. auctoritate S. Leonis, Anastasij & alterius Leonis Episcopi Santonenfis probare nititur, Principum esse, scandala compescere. Id enim verum est in rebus Ecclesiasticis, dum ob improborum potentiam, & proterviam, Ecclesia hæreses, schismata, vel alia scandala sistere non potest, Regumque open implorat, vel dum sine periculo seditionis, homicidiorum, aliorumve malorum remedium ab Ecclesia expectari non potest, quod periculum tunc aberat, & tam raro contingit, ut hinc regulâ constitui non possit.

60. Re scriptis Regijs consultum semper fuisse libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, affirmat idem Marca §. 5. Illud ita factum semper, probat hic libellis Comitiorum Turonensium anni 1493. Recentiora sunt illa monumenta, quam ut inde ostendi possit, idem fuisse factum semper. Non negamus certè, postremis his sæculis, Regni illius Ordines, etiam Clerum, Regiam auctoritatem invocasse contra Romanum

Pontificem; sed quæstio est, an laudabilis sit illerecurus, ut possit in argumentum Juris assumi? Sanè, si ex fructibus ferendum est de arbore judicium, usum istum ad minus suspèctum habebunt, quicumque jurisdictionem Ecclesiasticam illasam cupiunt. Viam enim, ut alibi observavimus, laicæ potestati aperuit, non solum ut immineretur debita sanctæ Sedi reverentia, sed etiam ut extingueretur ferè jurisdictionis Episcoporum, aut potiùs ad tribunalia secularia traheretur. Itaque si propter temporis improbitatem, seu propter incommoda, in quæ se Gallia coniecerat, Pontificum Avenionensium partes amplectens, aliquam habuit à necessitate excusationem; non tamen ejusmodi fuit exemplum, quod oporteat imitatione dignum judicare.

61. Prospèctum erat executioni Bullarum, quibus certa privilegia Regibus pro terris, & fisco Dominij Regij, à Romanis Pontificibus concessa fuerant, deputatis Conservatoribus. Sed quia, inquit Marca §. 7. *varijs iudificationibus, & iudiciorum formulis negotium traheretur, visum est Principi, tuitionis jure rem ad se revocare.* Putâne Conservatores privilegiorum iudificare, variâque iudiciorum formulas excogitare, quò negotia, quæ Regibus cordi sunt, tantum protrahant, ut ipsis necesse sit, autoritate propriâ, per bonorum captionem, & multas inflictas, Episcopos cogere ad revocandas excommunicationis, aut aliarum censurarum sententias, non solum contra prohibitionem Concilij Tridentini Gallis parùm accepti, sed etiam contra constitutionem Concilij Lugdunensis sub Gregorio X. quod maximi facit Marca *cap. 18. §. 3. & 4.* licet illius verba detorqueat, ut intento suo obesse non videantur. Ita scilicet securum est, privilegia Principibus conferre, qui prætextu conservandæ gratiæ collatæ, alia jura concedentis, quæ religiosius tueri deberent, sensum usurpant.

62. Hanc autem Ecclesiæ injuriam patienter tolerari vult pro more suo Marca §. 8. quia graviores olim intulerunt Imperatores. Ex quo intelliges, quod alibi monuimus, eum pessima, & iniquissima exempla sæpe proferre, non ut omnino probet (puderet enim, nisi saltem addito temperamento) sed ut illorum comparatione innocua videantur, aut saltem toleranda, quæ in Gallia fiunt injusta quidem, sed minus, quàm quæ ab Imperatoribus perpetrata sunt.

63. *Cap. 11. §. 1.* Controversiarum de invasa jurisdictione Principum, altum silentium apud veteres fuisse notat, quia ab Episcopis antiquis sola Canonum disciplina curabatur. Si quando se rebus secularibus aut judicandis, aut administrandis immiscuerunt, id sibi legibus suo sæculo latè indultum profitebantur. Id planè verum: sed addendum, hodie controversijs hujusmodi tribunalia secularia continuo personare, non tam quod Episcopi Principum jurisdictionem usurpent, vel etiam Canonum disciplinam non curent, quàm quod iudices seculares, Ecclesiasticam jurisdictionem invadentes, suam conquerantur fuisse invasam, aut violatos Canones, causasque spirituales ipsi judicent, nedum non per-

mittant Episcopis temporales. *Cætera, quæ disputat hic Marca, sunt aliâ examinata.* Laudandus tantummodò est, quod in fine *hujus capituli* sententiæ de libertatibus Gallicis, quàm Papius Massonus: quæ tamen laus non est admodum insignis.

Concilijs perinde, atque Summis Pontificibus obsistunt Galli, ut probat Marca *cap. 3.* dum sibi adversantur. Quæ quidem restituta, ut minus culpabilis appareat, tito illo prætextu excusatur, quod jura Principum læta sint; quod si verum esset, non vi, aut minis, sed modestiori, atque honestiori esset ratione reparanda injuria. Cui enim prebentur hæc verba Henrici II. Regis Angliæ à Marca, in fine §. 1. post Wilhelmum Malmsburiensem relata: *Quid ad me de litteris Apostolicis? Jura Regni mei nolo amittere.* Sed nec scio, an justum cuiquam videri queat, quod ipsimet Pontifices pravorum Consiliariorum suggestionem inter sua jura, quæcumque libet, recenseant, ac postmodum adhibitis severioribus pœnis exigant. *Venerant Gregorius VII. (ut verbis Marci §. 1. cap. 13. utamur) Urbanus II. & Paschalis II. excommunicationis pœni adjectâ, ne Episcopi, aut Clerici homines, sed tantum fidelitate se Principibus adstringerent.* Tamen Radulphus in Episcopatum Rheimensem, expulso Gervasio invasore, restitui non potuit, nisi præstito hominio. Factum excusat Ivo Carnotensis *epist. 90.* ex parte Radulphi, sed quæ existimet, ideo excusandos esse Ministros Regios, quia Episcopus Carnotensis cum S. Augustino monet Paschalem, ut ait Marca, *ubi populorum strages jacent, detrahendam est aliquid Canonum severitati, ut majoribus morbi sanandis, charitas sincera subveniat.* Ita scilicet Aulici homines controversias Ecclesiæ cum Principibus componi curant, non detestâ Principis injuriâ, quæ irrogatur Ecclesiæ, sed intentatis Ecclesiæ majorum malorum morbis, (ubi populorum strages jacent, & majori morbi) nisi Principum votis se accommodet.

Apertius improbat Ivo coactos Clericos pauperes à Magistratibus Regijs ad persolvendas aliquas præstationes, contra quas Clerici Carnotensis privilegium speciale à Paschali II. impetraverat. Magistratus excusat Marca §. 2. vel saltem excommunicari non debuisse, contendit, quia eorum injuria erat dubia; *Et quod Clerici de rapina damnabant, Præpositi inter salaria recensebant.* Certè si mutato nomine, res apertè injusta, evadunt dubia; si letis est, ut salarii, juris, alteriusve tituli colore obducantur, ut ab Ecclesia vindicari nequeant, nihil erit, quod secularibus in res Ecclesiasticas non liceat. At reipsâ Præpositorum illorum manifestam fuisse injuriam, testatur Ivo his verbis *epist. 271.* *Non enim videtur aliquid de jure Præpositorum, vel asseritur. Sed Apostolicâ auctoritate interdicitur eis illa angaria, & pauperum vexationes, quas non tantum Clericis, sed nec laicis licet exercere, vel exigere, &c.*

Capite 18. ut jam alibi probat Marca, exemplis scilicet, Reges, eorumque Officiales, per

per pignorum captiones, & multarum exactionem cohibuisse Episcopos, jurisdictionem suam adversus Regiam defendentes censuris; sed sunt ejusmodi exempla, quæ ideo vult admitti. quia pejora, & à sapientibus improbatæ edidit Justinianus. Quid enim aliud, quam vim illatam innuunt illa verba *epistola 137.* Ivo nis à Clero Belluacensi consulti circa controversiam inter ipsum, & Ludovicum VI. de cognitione causæ cujusdam Canonici ejus Ecclesiæ, quam Curia Regis ad se evocabat, Ecclesiastica verò retinere conabatur. Si autem *(sirennus, vos esse paratos, ut cum gaudio tolerare possitis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas bonorum vestrorum, possimus vos exhortari, ut sequeremini consilium Susannæ, quæ magis elegit in manus hominum incidere, quam Dei legem derelinquere.*

Quæ in tribus ultimis libri 4. capitibus tractat Marca de appellationibus tanquam ab abusu, lib. seq. expendemus, alia jam alibi, prout sese obtulit occasio.

Sufficiunt, quæ hæcenus dicta sunt, ut quilibet agnoscat, Illustrissimum Petrum de Marca concordiam inter Sacerdotium & Imperium procurare his libris voluisse, eâ tantum conditione, ut quæcunque in Gallia geruntur à Ministris Regijs, & læcularibus iudicibus, patienter ab Ecclesia ferrentur, considerans gravioribus injurijs olim Ecclesiæ illatis, aut etiamnum metuendis, nisi temperamentum illud acceptetur. Nec minus Episcoporum Gallicanorum, quam sanctæ Sedis jura, ejus Authoris doctrinâ violari, ideoque non satis consulto agere, qui tantam ei auctoritatem deferunt, ejus eruditionis opinione ducti, aut quod Galliæ adversus Romanum Pontificem in nonnullis articulis favore videatur; cum magis ei cordi fuerit, Principum adversus Ecclesiam, quam Episcoporum adversus Curiam Romanam causæ patrocinari, ac Præsidis Regij eo in opere, ut ipsemet confessus est, potius, quam Episcopi personam sustinuerit.

CONCLUSIO.

Præinsinuata axiomata refelluntur ab ipsamet justitiæ ratione, cuique jus suum tribuente, atque adeo exigente, ne potestas politica ultra suam spheram se ingerat in iuribus Ecclesiasticis.

Explicatur. Miranda prorpsus est Gallicanorum Doctorum variatio, quod aliquando contendunt, duas in orbe Christiano jurisdictiones supremas, Ecclesiasticam scilicet & politicam inter se comparari, seu duas disparatas, & à se invicem in suis spheris independentes, ac nullatenus subordinatas potestates: aliquando verò contendunt, ea, quæ potestatis Ecclesiasticæ sunt, subdere auctoritati Regiæ, ac politicæ Majestatis. In primo equidem articulo consutavimus Gallorum opinionem, ac si potestas Regia quoad sui morale exercitium non subiceretur Papæ auctoritati. Ex quo

adeo principio adversus Clerum Gallicanum firmato nefas jam est, Papæ ordinationes subdere Regiæ potestati: præter quod nihilominus in ipsis fidei principijs fundatum argumentum, ipsa etiam naturæ ratio, distans politica potestatis spheram circumscribi luminis naturalis limitibus, certissimè ac indubitanter suadet, eam haud protendi posse ad superiorem lumini supernaturali commensuratum spheram, nec adeo fas ipsi esse, ut ingerat se iudicij & actibus, quæ supernaturali isthæc spherâ comprehensis, uti ex subsequen- tibus probationibus magis elucidabitur.

PROBATIO I.

Quæ ostenditur, quid muneris sit Romano Pontifici, quid Episcopis & Regibus circa Conciliorum Oecumenicorum convocacionem.

Concilij namque Oecumenici characterem Christus Dominus *Matthæi 18.* ita sanxit, ut, quibus in Ecclesiâ jus est ligandi, & solvendi, coadunarentur in nomine, seu auctoritate Christi vicariâ. Hanc verò ex inconcusis fidei principijs ostendimus, esse penes Romanum Pontificem. Sicuti ergo ex hujus auctoritate constat Concilij Oecumenici character legitimus, sic ejus & convocandi, & dirigendi, & confirmandi jus immobiliter in ipso subsistit. Quod adeo pro perpetuo Ecclesiæ, infernalibus portis secundum Christi pollicitationem semper superioris statu, Divinitus constitutum jus, ex nullâ vel negligentia, vel scelere tolli potest, quamdiu auctoritatis Christi Vicariæ characterem tenet Pontificis persona, isthoc unice destituenda, ubi à verâ fide, Catholicæ Ecclesiæ essentiali formâ deficiendo, eo ipso definit esse hujus membrum, atque adeo Capitis ex ipsâ rei naturâ, non nisi in Ecclesiæ vero membro subsistere potente prerogativâ, defectu conditionis Divinitus sanctæ, excidens, amittit Vicariam Christi auctoritatem. In quo proinde casu, ubi Pontificis ipso iure Divino exautorati persona eam auctoritatem ad Ecclesiæ sanctæ perniciem, sibi arrogare pergeret, ex legitimo defensionis jure, cuius Ecclesiæ membro, Episcopis præsertim in partem Pastoralis sollicitudinis vocatis ex muneris sui debito, nec non Imperatori ex Advocati erga Ecclesiam officio, cunctisque Christianis, seu Regibus, seu Principibus, & Magistratibus ex characteris per Baptismum sibi impressi exigentiâ, adversus Ecclesiæ sanctæ hostes potentiam suam omnium fidelitate impendere obstrictis fas, imò pro cujusque viribus obligatio est, providere de Concilij convocacione, quò legitimus in sanctâ Sede Apostolicâ subrogetur Petri successor, in quo per ipsissimum Jus Divinum ad Ecclesiam redeat Vicaria Christi auctoritas.

PROBATIO II.

Quâ ostenditur, quomodo Imperatores se habuerint erga Concilia Oecumenica.

72. DE Concilio Nicæno in 6. Synodi Act. 18. legimus: Constantinum & Sylvestrum magnam Synodum apud Nicæam congregasse. Damasus quoque in Pontificali scribit, cum Sylvestri consensu habitum esse in Nicæâ Concilium. Sed quo discrimine Pontifex & Imperator concurrerint in congregandâ illâ Oecumenicâ Synodo, audiamus ex Ruffino lib. 10. cap. 1. asserente, Constantinum ex sententiâ Sacerdotum Concilium indixisse. Unde evincitur, Imperatorem non tam Jus statuendi Concilij indictionem, quam hujus duntaxat executionem ex sententiâ Sacerdotum, Pontificisquæ autoritativo jussu, seu consensu usurpasse.
73. De Constantinopolitano I. pariter refert Theodoretus lib. 6. historiæ cap. 8. Theodosium seniore non tam illud indixisse, quam litteras Pontificis Damasi, quibus Concilium indicebatur, ad Episcopos misisse, sic enim Pontifici scribunt Episcopi congregati in illo Concilio apud Theodoretum citatum. *Mandato litterarum superiore anno à vestra Reverentiâ ad sanctissimum Imperatorem Theodosium missarum, ad iter duntaxat Constantinopolim usque faciendum nos preparavimus. Quare Theodosius non nisi ex mandato litterarum Apostolicarum Concilium indixit.*
74. De Ephesino 1. Prosper in Chronico indicat, hanc Synodum factam esse Cyrilli industriâ, & Cælestini Papæ autoritate. Constat etiam ex Evagrio lib. 4. cap. 4. & ex Epistolâ Cælestini ad Cyrillum, quæ habetur inter opera Cyrilli, & ex Photio in lib. de septem Synodis. Cyrillum profectum esse ad illud Concilium tanquam Legatum Sedis Apostolicæ, quod est argumentum certum, eam Synodum non sine consensu Pontificis coactam esse.
75. De Chalcedonensi patet ex Epistolâ Martiani Imperatoris ad Leonem Papam relatâ ante Concilium Chalcedonense, Imperatorem, cum veller indicere Concilium, rogasse Pontificem, ut ipse veniret, & Concilium faceret; vel si noller venire, per litteras significaret, quid agi veller. Et in fine concludit, se scripturum ad omnes Episcopos, ut ad certum locum conveniant, & quæ Christianorum Religioni atque Catholice fidei prosint, sicut Sanctitas tua secundum Ecclesiasticas regulas desinivit, tuâ dispositione declarent. Ex quibus patet, illam Synodum non sine autoritate Pontificiâ, ejusque vel jussu, vel consensu, & approbatione indictam & celebratam fuisse. Quinimò Imperator Martianus vocando Papam, ut ipse veniret, & Concilium faceret, aperte factus est, Synodum Oecumenicam non subsistere absque autoritate Pontificiâ.
76. Extat porrò inter Epistolas ad Concilium Chalcedonense spectantes quædam Epistola Episcoporum

secundæ Mesiæ ad Leonem Imperatorem, in quâ sic habetur: In Chalcedonensium civitate multi sancti Episcopi convenerunt per iussu Leonis Romani Pontificis, qui verè Caput est Episcoporum. Gelasius etiam Papa in Epist. ad Episcopos Dardaniæ dicit: Solam (alios nimirum Episcopales sedes, non verò Imperatoriam dignitatem excludendo) Apostolicam Sedem, ut Synodus Chalcedonensis feret, suâ autoritate decrevisse.

Manifestum igitur est, prima illa Concilia ab Imperatoribus indicta fuisse ex Pontificum sententiâ & consensu. Cor autem tunc non solus Pontifex indixerit, ratio non erat, quia sine auctoritate Imperatoris coactum, non esset futurum ratum apud Christianos, cum Athanasius in Epistolâ ad vitam solitariam agentes aperte dicat: Quando unquam iudicium Ecclesiæ ab Imperatore auctoritatem habuit? Sed quia, cum Imperatores parte maximâ Christiani orbis potirentur, Concilia in ipsorum ditione semper celebrabantur, legeque eorum erat, ne collegia, ceterisque haberentur eorum injussu ob seditionem suspicionem, præterquam quod ipsorum sumptibus res teneretur.

Neoterici equidem confingunt, Carolum V. habuisse in animo, vetus convocandi Concilij jus Cæsareum sibi vendicare. Verum oppositum clarissimè elucet ex tota ferè Concilij Tridentini historia. Sed sufficit, hic attexere Recessum Ratisponensium Comitiorum de anno 1532. Nempe Cæsar inducit ibi relationem fecisse de Recessu Augustano, virtute cujus Cæsari incumberet, à Pontifice efflagitare Concilij indictionem: postea accenit Pontificis ad hoc propensionem, quamquam difficultas adhuc foret de tempore, loco, & modo Concilij.

Dein refertur Electorum ac reliquorum Ordinum ad Cæsarem petitio, ut instanti sui operâ apud Pontificem procuraret Concilium maturè indicendum, atque hoc apud Pontificem non obtento. Cæsar ex officio Cæsareæ potestatis, ex debito Pacis ac Religionis dissidijs in Germania turbata, continuo restituendæ, convocaret Comitia (non Concilium Oecumenicum, uti alijs Heidegger contra expressum Recessus Ratisponensium tenorem perfidè verterat) Imperialia, per que malis imminentibus obviaretur. Denique Cæsar præinsinuat Ordinum consilij instans promittit, se totis viribus curaturum, ut Pontifex Romanus Concilium sex mensium spatio indicat, anno proxime sequenti inchoandum. Si verò quovis modo impediretur, Pontifice alioquin ad id satis pronus, velle se tunc Comitia Imperialia conscribere, ac in his exponere Status causas & rationes obstaculorum Concilij indictionem impediendum, ut pro rerum exigentiâ sive per Concilij convocationem, sive per alia remedia communi Religionis Bono provideri possit.

Pergunt porrò Neoterici, Paulum III. ob causam arrogatæ Concilij indictionis potestatis litteris ad Carolum V. datis Anno 1544. huic acerrimis verbis expressisse, At verum

quidem est, Paulum de Caroli Decreto in Comitibus Spirensibus edito, ita conquestu fuisse: Tu vero nunc Fili cum vel de Concilio Generali, tanquam de remedio omnium opportunissimo afflictis Ecclesie rebus; & ipsius imprimis Germanie, mentionem facis; vel de Nationali, cuius etiam meministi; vel de futuro ad proximum autumni Imperiali Conventu, in quo de Religione, ceterisque rebus, que ad illam pertinent, tractare promittis, ita agis, ita statuis, ut suppressas ejus nomen ubique (Hæreticorum nimirum arrogantia in tanto rerum discrimine ad id compulsus fuit, ut tamen Pontificem postivè non excluderet, sed ejus duntaxat nomen suppresserit) cui divina & humana jura, approbante tot seculorum consensu, supremam cum cogendi Concilia, tum statuendi de his, & ordinandi, que ad Ecclesie unitatem, utilitate inque spectant, auctoritatem dederunt. At verò neque hæc sola sunt, in quibus conquerimur, Ecclesie & Majorum ab te morem, atque institutiones Divinas minime servatas fuisse; sed alia præterea, & ea quidem non pauca peracti jam Conventus decreta leguntur, qua maxime & pietatem lædunt, & omnem legum ordinem confundunt &c.

81. Nihilominus tantum abest, ut Cæsar hanc exprobrationem refutarit, sed hæretici etiam prælagentes à Carolo in Pastoris virgam tam acerbam recalcitrandum, ita elusi sunt, ut ipsum experiri debuerint non modò in Romanæ Sedis reverentiâ persistentem, sed à profanis illis Decretis Spirensibus recedentem: unde Cæsar probavit Concilium à Pontifice mox indictum, veluti hæc omnia ex Actis Authenticis fusiùs prosequitur Pallavicinus cit. lib. 5. cap. 6. & 7. Ex quibus proinde elucet, Jus convocandi Concilia in Pontifice illibatum subsistisse, imò ex spontaneâ Cæsaris per subreptionem nonnihil exorbitantis cessione, magis firmatum fuisse.

PROBATIO III.

Quâ ostenditur origo immunitatis Ecclesiasticæ, in vi cuius Imperatores ac Reges se abstinere debent à causis & judicijs Ecclesiasticis.

82. Hæretici equidem opponere solent, quòd ex jure Divino naturali omnis anima debeat secundum Apostolum esse subiecta Magistratui politico, Nihilominus hoc jus ita est in se formaliter determinatum, ut tamen materialiter quoad personam, cui competat ejusmodi auctoritas, non extet aliqua juris Divini determinatio, sed ab hominum arbitrio, vel constitutione humanâ dependeat designatio personæ, cui potestas illa Divinitus constituta attribuat. De cujusmodi adeò humanis constitutionibus quaeritur, num Divino & naturali juri præjudicent, quando auctoritatem Divino jure formaliter constitutam certo personarum generi decernunt? Si affirmativè responderetur, consequens foret, à jure Divino & naturali exorbitare jus Regiæ successione ad certam Francici v.g.

Regni familiam non ex aliâ, quàm humanâ sanctione hæreditariè determinatum. At potestatem ejusmodi in designandis certis personis, quibus judiciaria Divinitus constituta auctoritas in causis etiam civilibus ac secularibus competat, Apollolus 1. Corinth. 2. agnovit in fidelibus primæ Ecclesie. Secularia, inquit, judicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Quid ni ergo Concilij Oecumenicis potestas fuerit, in certo hominum genere pro personis Ecclesiasticis quoad causas etiam Civiles designare & constituere Iudices Ecclesiasticos? Id proinde statutum legitimus in Concilio Chalcedonensi can. 9. Si Clericus adversus Clericum habet negotium, non relinquat Episcopum suum, & ad secularia judicia non recurrat, &c. Concilium porò Agathense Can. 32. ita statuit. Clericum nullus presumat apud secularem iudicem, Episcopo non permittente, pulsare. Idem habent Concilium Carthaginense III. Can. 9. & Toletanum III. Can. 31. Matifconense Can. 8.

83. Ad stipulantur ijs constitutionibus Ecclesiasticis ipsi etiam Imperatores. Justinianus namque in Novellis 79. 78. & 133. Clericos & Monachos eximit à seculari iudicio. Num ergo hoc exemptionis privilegium Divino, naturalique juri præscribit? Uti profectò Apostolus citra Divini, naturalisque juris violationem fidelibus primæ Ecclesie concessit immunitatem à foro Magistratûs politici adhuc Ethnici, auctoritatemque constituendi in Ecclesia iudices. Sic ea Imperatorum privilegia constitutionibus etiam Ecclesiasticis firmata, æquè non præjudicant juri Divino. Esti verò præacta Imperatoria privilegia non in causis criminalibus, sed civilibus duntaxat eximant personas Ecclesiasticas, volueritque Imperator in criminalibus cognosci causam, non tamen condemnari Clericum, nisi priùs ab Episcopo fuerit degradatus. Nihilominus quia ex Paulo superius adducto liquet, Ecclesiasticæ auctoritati fas esse, iudiciariam etiam potestatem, quatenus Ecclesie bonum exigit, ex politico magistratu transferre in alias personas. Ideirco Ecclesia potuit politicæ ac Imperatoriæ auctoritati circa Clericorum causas etiam criminales ponere modum, atque in his omnimodam statuere immunitatem. Unde Cajus Papa Epist. ad Felicem Episcopum. Nemo, inquit, Episcopum, aut reliquos Clericos apud Iudicem secularem accusare presumat.

PROBATIO IV.

Quâ vindicatur sententia Petri de Marca relata in scheda, quam Baluzius libris illius de Concord. sacerdotij & imperij præfixit, nempe: Quidquid præter Canonum & Decretalium mentem in Gallia circa res Ecclesiasticas agit, id fieri ex privilegijs Apostolicis, non autem mero jure Regio.

84. Hæc equidem Petri de Marca sententiæ haut inlicitè præinsinuat Baluzius in varis suis operibus captans occasionem, Regibus suis, Ffff 3

fuis, tanquam Coronæ jus, vendicandi auctoritatem erga res Ecclesiasticas. Unde idem Baluzius in præfat. ad Capitularia Regum Francorum edita anno 1677. §. 10. dicit; insignem, atrocemque injuriam sacrosanctæ Principum dignitati fieri ab illis, qui pronuntiant, Philippum, Carolum Magnum, & alios Francorū Reges, qui leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandā disciplinā Ecclesiasticam condidēre, non suā præcisē auctoritate id fecisse, sed nutu, & permissu Episcoporum, approbantibus Episcopis, & Concilijs, imō pleraque eorum Capitularium, auctoritate Romanorum Pontificum condita fuisse. Quare ad hanc Baluzij vocem refellendam, ita ratiocinatur Author tract. de libert. Eccles. Gall. lib. 11. cap. 10. Anne igitur secundum Baluzium, Francorum Reges, qui leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidēre, suā id præcisē auctoritate id fecēre? Ergo vel non sunt distinctæ potestates Ecclesiastica & secularis: vel solis Principibus data à Christo auctoritas, leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condendi. Utrum concedet Baluzius? Neutrum lanē, quandoquidem Catholicus est. Atqui non datur medium. Si quis enim reponat, inter Pontifices & Principes divisam esse auctoritatem, ita ut ambos concurrere necesse sit, negabit Baluzius; Et insignem atrocemque injuriam sacrosanctæ Principum dignitati factam conqueretur, si eis leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam Ecclesiasticam disciplinam condentibus, adjungatur nutus & permissus Episcoporum, approbatio Episcoporum, & Conciliorum, auctoritas Romanorum Pontificum. Nam suā præcisē auctoritate id fecisse, illos pro virili defendet.

86. Quam ob rem bene accidit Gretsero, quod nec instituti ratio, nec angusti præfationis limites fuerunt, ut Baluzius ejus descriptionem pluribus verbis refelleret. Justam enim passus fuisset erubescantiam, quam commeritus est, quando abusus verbis Christi Domini, quibus claves Regni caelorum Petro, & successoribus ejus promissis, omnem de rebus Ecclesiasticis decernendi auctoritatem ademit Principibus, nec Imperatorem, inquiens, nec Regem, quā talis est, ullam Ecclesiasticam jurisdictionem habere. Verum si Imperator, vel Rex quā talis est, de rebus Ecclesiasticis decernendi auctoritatem habet, habuerunt illam etiam Infideles, & Pagani, siquidem veri Imperatores, aut Reges extiterunt, non obstante infidelitate. Itaque potuit Nero, potuit Diocletianus, potuerunt alij similes, leges Ecclesiasticas, seu Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condere, idque suā præcisē auctoritate. Quis Catholicus id patiens audiat?

87. Contendunt Galli, supremam Regis in temporalibus potestatem, Ecclesiasticā potestati nullo modo subjacere, cur similem saltem prerogativam negant Ecclesiasticæ jurisdictioni, ut laicæ non supponatur in spiritualibus, & Ecclesiasticis? Sint saltem, ut voluit alius scriptor Gallicanus, tanquam duæ lineæ parallelæ, quæ quantumvis procedant, nunquam sibi invicem occurrunt, aut inter se conjunguntur. Claudicat hæc paritas apud

Baluzium. Ordo est, seu subordinatio in potestatibus circa leges Ecclesiasticas. Ergo ut in hujusmodi negotijs laici Clericis subdantur. Econtra verò: Satis erit, inquit Baluzius, uno verbo admonuisse; non ita, ut Gretsero visum est, ab Episcoporum nutu, ac permissu pependisse olim potestatem Regum nostrorum in ferendis legibus Ecclesiasticis, cum contra conferretur, Constitutiones Ecclesiasticas Episcoporum in Consistorio Principum examinari solitas aro Caroli Magni.

Ne objicias, impatiens Lector, de factis loqui Baluzium, non de jure: neque præcepit judicium de hujusmodi examine ferendum esse, cum possit aliquando tam bono fine, ac cum tanta modestia fieri, ut inculpabile videatur. Non patitur Baluzius interpretem, ipse continuo exponit, quorsum constantiter Ecclesiasticæ Episcoporum in Consistorio Principum examinari solerent, subjungens; Et eorum confirmatione indiguisse, ut valerent. Non solum, ut interveniente Principum auctoritate facilius reciperentur, & efficacius executioni committerentur, sed, ut valerent.

Hinc inferes, quid concludendum sit ex Baluzij & Marcæ principijs, si conferantur inter se potestas Summi Pontificis & potestas Regis Christianissimi circa constitutiones Ecclesiasticas Episcoporum: quandoquidem Baluzius in hoc loco docet, illas Principum confirmatione indigere, ut valeant: in libro autem 6. de Concord. sacerdotij, & Imperij Domini de Marca, quem Baluzio debemus, pluribus in locis, præsertim cap. 14. §. 1. asseritur, quod suprema potestate fruebatur Concilia Provincialia Galliarum, jure consuetudinis Ecclesiæ Romanæ servato in majoribus causis; idque illo præcipue tempore, de quo supra loquebatur Baluzius. Sic enim incipit prædicti cap. 14. Marcæ §. 6. Avo Caroli Magni, Concilijs istiusmodi conservata est suprema potestas in iudicandis Abbatibus &c. Capite autem 17. §. 3. ferim atque, inquit, Summi Pontificis abolerentur suprema eorum in iudicando potestatem, comminatus sunt Episcopi, se ab eis celebrandos, quod inutilia futura sunt, absenturos. Additque, etiam minas secutum. Itaque decreta Conciliorum, Regum confirmatione indigent, ut valeant, confirmatio adeo perniciosa est, ut præstet, nulla celebrari Concilia Provincialia, quàm ut Summi Pontificis confirmationi submittantur.

90. Quomodo autem probat Baluzius, constitutiones Ecclesiasticas Episcoporum, Principum confirmatione indiguisse, ut valerent? Hæc ratione, quam continuo profert; Sanè Reges nostri non putabant, se terræ Dominos esse, non verò Episcoporum Vice dominos, Villicos, ac Ministros, quales eos facere voluisse videtur Gretserus. Testis est Carolus Calvus in epistola scripta ad Hadrianum II. Papam anno 871. in causa Hincmari Episcopi Laudunensis. Verius dixisset; Testis est Hincmarus Rhemensis in Laudunensem, ac in Summum Pontificem Caroli Calvi nomine, eam non auderet suo, verbis acerbissimis, eum alio modo non posset, iram suam exprobare quærens. Sed videamus, quid scribat Carolus

Iulius Calvus, seu Archiepiscopus Rhemenfis eius nomine; Reges Francorum ex Regio genere nati, non Episcoporum Vicedomini hactenus sumus computati; & ut Leo ac Romana Synodus scripsit, Reges & Imperatores, quos terris Divina potentia præcepit præesse, ius distringendorum negotiorum Episcopis sanctis juxta Divalia constituta permisit, non autem Episcoporum villicis existerunt. Et S. Augustinus dicit: per jura Regum possidentur possessiones, non autem per Episcopos imperium Reges villici sunt, adoresque Episcoporum. Formandum erat argumentum, non enim facile apparet consequentia, Reges non sunt Episcoporum villici: ergo constitutiones Ecclesiasticæ Episcoporum, Principum confirmatione indigent, ut valeant. Vel; Reges & Imperatores ius stringendorum negotiorum Episcopis sanctis juxta Divalia constituta permisit: ergo constitutiones confirmatione indigent, ut Ecclesiasticæ Episcoporum, Principum convaleant. Vel etiam; per jura Regum possidentur possessiones: etiam &c.

91. Sed fortasse vel S. Leo, vel Synodus Romana, vel S. Augustinus à Carolo Calvo citati, Principibus illam auctoritatem tribuunt. Primum S. Leo cum Synodo Romana quidquam simile locutus non est, ut non ignorat Baluzius, qui ad marginem S. 5. cap. 22. lib. 4. D. Petri de Marca, ubi citatur hæc epistola, notavit vel ex propria eruditione, vel ex instructione sui Authoris. Leonis epistola, que hinc laudatur, non est Leonis Papæ, ut visum Hincmaro, etiam si hodie quoque edita sit inter epistolas Leonis: sed est Leonis Byzantinensis Archiepiscopi, scripta anno 484. ut observavit clarissimus Jacobus Sirmondus.

92. Deinde cujuscunque sit epistola, eò spectat, ut declaret excommunicatos Clericos illos, qui prætermisso Ecclesiastico judicio, seculari adierint potestatem, quod ei summarium præfixit Pater Labbeus. Et ne qui fortasse obtenderent, quòd illuc inviti traherentur; præoccupatur excusatio hæc ratione, quòd etiam Principes hujusmodi negotia à iudicibus Ecclesiasticis tractari vellent. Tantà sæculi potestates circa sacerdotalem hominem reverentiã prævaluere, etiam hi, quos sub Imperiali nomine terris Divina providentia præesse præcepit, ut ius stringendorum negotiorum Episcopis sanctis, juxta Divalia constituta permisit. Non autem affirmatur, illa iudicia Principum confirmatione, vel etiam permissione egere, ut valeant: vel Ecclesiam non habere circa ejusmodi negotia jurisdictionem, nisi à Principibus. Imò insinuat, hanc eis potestatem ex jure Canonico competere, sequitur enim; quòd cum & juris antiqui formulis, & in latis frequentius sit legibus constitutum &c. Nam jus illud antiquum de Ecclesiastico esse intelligendum, indicat vox illa, formulis, quæ in eo sensu usurpatur, cum paulò post additur; Quocirca nobis visum est, ut hæc, & sacra legis, & nostri Ordinis contumeliam, & præsens ulcisceretur plena districtio, & observandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque, ut quicumque prætermisso Sacerdote Ecclesiæ suæ, ad disceptationem venerit secularium, sacris liminibus expulsus, a celesti arceatur altario: neque ullus post hanc definitionem

quæ communi sedit arbitrio, &c.

93. Sanctus autem Augustinus tract. 6. in Joan. unde verba citata desumpta sunt, probat, Donatistas ab Ecclesia damnatos, & in schismate obstinatos justè potuisse bonis ad Ecclesias pertinentibus spoliari, non ut ea sibi Princeps adscriberet, sed ut Præsulibus Catholicis reddenda curaret. Quid inde concludendum, nisi, qui ab Ecclesia se separant, posse, postulantibus Catholicis, & legitimis Pastoribus, justè ab Imperatoribus, & Principibus, etiam per privationem possessionum temporalium indebitè occupatarum coerceri? At, inquit, S. Augustinus docet, quòd per jura Regum possidentur possessiones. An ita, ut possint de rebus Deo consecratis absque ullo Ecclesiæ judicio, vel consensu, pro suo arbitrio, suâ præcisè auctoritate disponere? Neque S. Augustinum, neque pium aliquem Principem ita verè sensisse crediderim, nisi fortè adulatorum fraude circumventum; cum etiam de bonis profanis doceat S. Thomas quodlibet 12. art. 24. ad 1. quòd verum est, quòd omnia sunt Principum ad gubernandum, non ad retinendum sibi, vel dandum alijs: & si leges tales sunt, tyrannicæ sunt, & non absolvunt à conscientia, sed foro judiciali, & violentia.

94. Denique tamen Principes, quod non credo, de possessionibus terrenis, etiam postquam Deo consecratae sunt, leges ferre possent absque prævio Ecclesiæ judicio, vel non accedente illius consensu: liceretne generatim Baluzio pronunciare: Francorum Reges, qui leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidit, suâ præcisè auctoritate id fecisse? Aut jus illud, quo per illas tempestates utebantur Reges in dandis Episcopatibus, ex ipsorum auctoritate fluxisse, non ex concessione Sedis Apostolicæ?

PROBATIO V.

Quæ ostenditur, Reges Galliarum absque auctoritate Ecclesiæ non condidisse leges Ecclesiasticas, sive Capitularia.

95. Author præcit. tract. de libert. Ecclesiæ Gallic. lib. 11. cap. 11. vindicat Baronium à Baluzio præinsinuata præfat. S. 11. notatum, quòd scripsisset, ac si omnia Franciarum Regni Capitularia essent confirmata à Romanis Pontificibus. Hoc equidem Cardinalis ille ad annum 819. varijs probat fundamentis, quibus tamen præcitati de libert. Gallic. tract. Author ubi supra superaddit duo Concilia in Gallia congregata sub Principibus secundæ Dynastiæ, ac post luctuosam illam Galliarum calamitatem, quam Zachariæ exponit Bonifacius in epistola, quæ cum responsione refertur ante illa Concilia à Sirmondo, & Labbeo, fuerunt Liptinense anno 743, atque Saessionense anno 744. Liptinense congregatum fuit, postquam Zachariæ Bonifacio respondit; De eo autem, quòd nobis intumescit, quòd de Carolomannus filius noster ad se rogavit accedere, ut in urbe Regni Francorum in sua ditione, sive potestate constituta, Synodum celebrare debeas, eò quòd omnia

omnis Ecclesiastica regula, siue disciplina ab eadem Provincia funditus est abolita, quod nimis merendum est, quod per spatia temporum ibidem Synodus Sacerdotum minime celebrata sit, & hoc libenter concedimus, & hoc fieri præcipimus. Nota in his ultimis verbis, hoc fieri præcipimus, non nudum assensum à Romano Pontifice præstitum, sed auctoritatem interpositam. In præfatione ejus Concilij loquitur Carolomannus, quasi ipse præcipuus esset Legislator, Episcopi autem ejus Consiliarij. In nomine Domini nostri. Ego Carolomannus Dux, & Princeps Francorum anno ab Incarnatione Domini 743. videlicet Kalendis May cum consilio servorum Dei, & Optimatum meorum Episcopos, qui in Regno meo sunt, cum Presbyteris ad Concilium, & Synodum pro timore Christi congregati... ut mihi consilium dedissent, quomodo lex Dei, & Ecclesiastica Religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum corruit. Et Can. 1. Itaque per Consilium Sacerdotum, Religiosorum, & Optimatum meorum ordinavimus per Civitates Episcopos, &c. Ita Carolomannus de Concilio Germanico, quod Liptinense præcellerat, quodque à Liptinensi ceptum est, eademque dicendi formâ utitur in Canonibus Liptinensibus; statumus, præcipimus, decrevimus. Verumtamen Carolomannus non sua præcisè auctoritate id fecisse, probat epistola 105. prædicti S. Bonifacij, cujus fragmentum refert Sirmondus tom. 1. Concil. Gall. pag. 533. cum hoc titulo: De Statutis Synodi à Bonifacio jussu Pontificis Romani, & rogatu Principum Francorum, & Gallorum celebrata. Sic autem Bonifacius Cudbertum alloquitur: Quia putamus, vos libentius scire velle, quam nescire, quæ hic Sacerdotes nobiscum servanda decreverunt, vobis emendanda, & corrigenda destinamus. Decrevimus autem in nostro Synodali conventu, & confessi sumus fidem Catholicam, & unitatem, & subjectionem Romanæ Ecclesiæ, sine tenus vitæ nostræ velle servare: S. Petro, & Vicario ejus velle subijci. Synodum per omnes annos congregare; Metropolitanos palia ab illa Sede quarere, & omnia præcepta Petri Canonice sequi desiderare, ut inter oves sibi commendatas numeremur, & isti confessioni universi consensimus, & ad corpus sancti Petri Principis Apostolorum direximus, quod gratulando, Clerus, & Pontifex Romanus suscepit, statumus, &c. decrevimus, &c. Ex quibus, & alijs verbis liquet, prævisse auctoritatem Ecclesiæ Carolomanno illa Capitula edenti.

96. Id adhuc clariùs patet in Concilio Suesionensi. Nam licet in præfatione Pippinus ita loquatur. Ego Pippinus Dux & Princeps Francorum. Dum pluribus non habetur incognitum, qualiter nos in Dei nomine, unâ cum consensu Episcoporum, siue Sacerdotum, vel servorum Dei consilio, siue Comitum, siue Optimatum Francorum, colloquij apud Suesionis Civitatem Synodum, vel Concilium facere decrevimus, quod ita in Dei nomine & fecimus. Primum in primis constituimus fidem Catholicam, &c. Ubi videtur similiter Pippinus statuere, Episcopi autem tantum consilium, tamen conclusio, siue Canon ultimus sic habet: Si quis contra hoc de-

cretum, quod viginti tres Episcopi, cum alijs Sacerdotibus, vel servis Dei, unâ cum consensu Principis Pippini, vel Optimatum Francorum in Concilio constituerunt, transgredi, vel legem irrumperere voluerit, vel despexerit, judicandus sit ab ipso Principe, vel Comitibus; ubi Canonum constitutio Episcopis, consensus autem Principi tribuitur.

97. Observa in his exemplis, quàm parùm fuerint sollicitè olim potestates de discernendis officiis suis, cum alicubi alteri tribuatur, quod aliunde constat ab altera præstitum, aut communi consensu peractum; ut vix ex loquendi formulis argumentari liceat, ad statuenda cujusque potestatis jura, sed alliganda sint certiora principia. Unde intelliges, non rectè Gallos ad statuendam Regum suorum potestatem in res Ecclesiasticas, omnia discussione juris, ad exempla recurrere, in quibus non ita recluder Ecclesiastica jurisdictionis exercitium. Cùm enim illam in alijs exemplis, in quibus sola videbatur dominari potestas laica, robur suum obtinisse perfectè conspiciamus, cur eam à reliquis exclusam censebimus, in quibus non ita luculenter apparet? Cur non exultimabimus, in sequentibus Synodis eundem, qui in Suesionensi, ordinem fuisse servatum, atque ad deo Episcopos constituisse, Principes consensisse, etiam si soli Principes decrevisse videantur, quod fortè in ista factum contenderent Galli, ob præfationem, nisi conclusione revincerentur. Cùm Liptinensis, quæ omnium sub secunda Dynastia celebrata, prima est, non nisi post consensum, imò & præceptum Romani Pontificis congregata sit; cum & Liptinensi, & Suesionensi, sicut Germanico præfederit S. Bonifacius, Sedis Apostolicæ Legatus: cùm Zacharias Francis scripserit, ut ad Synodum singulis annis convenirent, & ea, quæ jam ab ipsis decreta erant, probaverit; cur ejus auctoritas arcetur à reliquis Concilijs, in quibus Capitularia edita, vel à quibus desumpta sunt? Trium eundem librorum capitula, quæ collegit Benedictus, fuisse auctoritate sanctæ Sedis maximâ ex parte collecta, ipsimet testatum jam aliàs vidimus. Non desunt argumenta generalia, quæ suadeant, non abstinuisse à reliquis auctoritatem Apostolicam.

Ejusmodi sunt, quæ profert Baronius ad annum 770. ex lib. 6. Capitular. cap. 187. Auctoritas Ecclesiastica, atque Canonica debet, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilia celebrari. Unde infert Illustrissimus Cardinalis, Francorum Reges hanc legem secutos. Eundem à sancta Sede præstitum Capitularibus consensum colligit ad annum 804. & ad annu 819. ex accurata obedientia, quam Carolus Magnus, & Ludovicus Pius sanctæ Sedis præstari volebant. Ita unanimes, inquit Ludovicus Pius, ut recitat Benedictus Capitular. lib. 6. cap. 267. Divinis & Apostolicis constitutionibus servatis, ut in nullo patiamini, per Canonum decreta violari. Ut nulli sit, sine status sui periculo, vel Divinas constitutiones, vel Apostolicæ Sedis decreta temerare. Ut igitur Francorum Reges

Reges, qui leges Ecclesiasticas, seu Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidit, non sua præcisè autoritate id fecisse sentiamus, sufficit, ut sciamus, per Apostolicæ Sedis decreta, quæ temerè non licet, vetitum esse secularibus, de rebus Ecclesiasticis propriâ autoritate decernere. Sic enim decernitur in Concilio IV. Romano sub Symmacho, Laicis, quamvis Religiosis, nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas. Refertur dist. 96. Cap. Bene quidem. & in Capitular. Regum Franciæ lib. 5. cap. 403. ubi Baluzius ipse multos alios Scriptores citat illud referentes, ac speciatim Concilium Troslejanum cap. 3. in quo, ut dicemus, Capitularia vocat Canonum pedissequa.

Præterea Adrianus I. Codicem Canonum, & Decretalium Summorum Pontificum nullâ aliâ de causâ Carolo Magno Romæ dederat, nisi ut eorum executionem procuraret, quod indicat ultimus versus epistolæ illi Codici præfixæ; *A lege nunquam discede, hæc observans statuta. Quæ Principes & Reges Franciæ agebant, non solum annuentibus, sed etiam hortantibus atque rogantibus Pontificibus, atque adeo necessariam potestatem concedentibus, præstabant. Quam ob rem, si quod occurreret dubium, consulebant sanctam Sedem, non solum circa fidem, sed etiam circa disciplinam, non illud suâ præcisè autoritate declarabant. Exempla multa sunt, ut Pippini in epist. 7. Zachariæ, Caroli Magni, & Ludovici Pij in Capitular. lib. 6. cap. 96. & 267. Lib. 7. cap. 91. 104. 187. 205. 267. Addit. 4. lib. 7. cap. 12.*

Ego certè, dum lego, Christianissimos illos Principes, & sanctæ Sedis, & Gallicanorum Episcoporum licentiam petisse in rebus, in quibus hodie Reges illam postulare dedignantur, ægrè possum modernis Scriptoribus Gallicis assentiri, assententibus, illos leges Ecclesiasticas, five capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam, condidisse suâ præcisè autoritate. Quis v. g. hoc sentiat de Carolo Magno, de quo istud legitur in Concilio Francfordiensi anno 794. habito, cap. 55. *Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo, se à Sede Apostolica, id est, ab Adriano Pontifice, licentiam habuisse, ut Angliam Archiepiscopum in suo Palatio asidue haberet propter utilitates Ecclesiasticas. Deprecatus est eandem Synodum, ut eo modo, sicut Angliam habuerat, ita etiam Hildebaldu Episcopum habere debuisset; quia & de eodem, sicut & de Angliam, Apostolicam licentiam habeat. Omnis Synodus consensit, & placuit eis, eum in Palatio esse debere propter utilitates Ecclesiasticas.*

PROBATIO VI.

Prioris continuativa circa Capitularia Regum Francorum prima Dynastiæ.

101. P̄ergit Author. præfactus tract. de libert. Gallic. lib. 11. cap. 12. causam præsentem sub his verbis prosequi. Ita certum est, Principes Francorum secunda Dynastiæ cum assensu Ecclesiæ, Capitularia circa res Ecclesiasticas edidisse, ut fortè non defuturi sint, qui

ad defendendam illam Baluzii sententiam, scilicet editionem Capitularum Regibus jure proprio, non ex concessione, aut assensu Ecclesiæ, competere, repellant, Pippinum, & Carlomanum ideo plurimum Ecclesiæ detulisse, quia cum sibi consensu essent usurpati Principatus, sanguinis, ac successione jure sibi non debiti, è re illorum erat, Summos Pontifices, & Episcopos, quorum maxima erat apud religiosum populum autoritas, demereri, atque illorum ope dignitatem sibi asserere: Pippini autem filium, & nepotem, ejus agendi rationem imitatos, cumque pij essent, in conservando jure Regio non ita cautè, ac subtiliter erga Ecclesiam se habuisse. Quamobrem non sunt ita prætermittenda Regum prima Dynastiæ Capitularia; ut sciamus, quomodo illi se gesserint in negotijs Ecclesiasticis, atque quomodo agendum sentierint. Nec enim, quod æquum quisque novit, id semper sequitur.

In Capitularibus Regum Francorum à Stephano Baluzio collectis, primum locum occupat constitutio Childeberti Regis, data circa annum 554. in ejus principio declarat, quæ sint Principis partes in negotijs spiritualibus; scilicet, ut eorum autoritate compellantur rebelles ad obsequendum Divinis, & Ecclesiasticis præceptis, dum Sacerdotum potestas eam obedientiam obtinere non valet. *Et quia, inquit, necesse est, ut plebs, quæ Sacerdotis præcepta non ita, ut oportet, custodit, nostro etiam corrigatur imperio: & prohibitis quibusdam sacrilegijs concludit; Quicunque post admonitionem Sacerdotum, vel nostrum præceptum, sacrilegia ista perpetrare præsumperit, si servilis persona est, centum ictus flagellorum, ut suscipiat, jubemus, &c.*

Sequitur constitutio Clotharii Regis data circa annum 560. cujus articulus sextus Judices sæculares in officio suo delinquentes Episcoporum correctioni subijcit: cum hodie vice versâ Judices sæculares, prætextu abusus, Episcoporum, aliorumque Judicum Ecclesiasticorum sententiam reformant; imò & Summi Pontificis decreta effectum torti non patientur in rebus etiam spiritualibus; *Si Iudex, inquit Clotharius, aliquem contra legem injustè damnaverit in nostri absentia, ab Episcopis castigetur, ut quod perperam judicavit, verisimilius melius discussione habitâ, emendare procuret. Hanc quidem facultatem Episcopis non concedit, nisi absente Rege, ad quem sine dubio pertinet propriorum Officialium censura; sed quâ possunt æquitate Scriptores Gallicani, Pastoribus Ecclesiasticis denegare potestatem efficiendi, ut Judices sæculares, dum appetit suâ jurisdictione abutuntur, præsertim in præjudicium Ecclesiæ, peccatum emendent; petmittere verò Judicibus sæcularibus, ut statim atque aliquis de Episcoporum judicio conqueritur, prætermisso Metropolitanano, aliisque in Hierarchia Ecclesiastica superioribus, querelam admittant; & si quem putent, reverâ intercessisse defectum, eos multis pecuniarijs plestant.*

At, inquires, conditio Clothariæ con-
Gggg situ-

situationis locum hodie non habet. Nunquam enim deest Rex, vel ejus consilium castigandis Judicibus contra legem injuste damnantibus, adeoque Prælatorum curâ nihil est opus. Faxit Deus, ut ita se res habeat; sed cur similiter Ecclesiasticorum Officialium emendatio legitimis eorum Superioribus non relinquatur? Quia (respondebis) Superiores Ecclesiastici emendationem vel negligunt, vel recusant. Si ita esset, admonendi tantum essent sui officij: sed magis certe metuendum est, ne secularibus non tantum propositum sit, negligentiam, vel malitiam Judicum Ecclesiasticorum supplere, aut emendare, quam ad se illorum trahere jurisdictionem.

105. In eadem constitutione alij sunt articuli pro conservandis Ecclesiæ juribus. Sed notatu dignus est duodecimus, qui est hujusmodi; *Quæcumque Ecclesiæ, vel Clericis, aut quibuslibet personis à gloriosa memoria præfatis Principibus munificentia largitate collata sunt, omni firmitate perdurant.* Ex quibus constat, aliam fuisse olim Regibus Christianissimis mentem, à recentium Aulicorum sententiâ, qui, cum jus Regaliæ nullâ solidâ ratione possent in omnes Gallicanas provincias extendere, eò confugerunt, ut vellent retrahere donationes, aut verius restitutiones libertatis, olim Ecclesijs quibusdam à Principibus factas.

106. Refertur tertio loco præceptio Regis Guntramni anno 585. in qua Rex Episcopos monet, ut proprijs gregibus invigilent. Sed ab illorum officio suum luculentissimè distinguit, statuens, ut Iudices sæculares opem Episcopis ferant, & si qui deliquisse comperti fuerint, à proprijs Iudicibus, scilicet Clerici secundum Canones, Laici secundum leges emendentur. *Et licet, inquit, absque nostra admonitione ad vos specialiter prædicandæ causæ pertineat, attamen, &c.* Deinde, *sed ad vos Apostolici Pontifices, iungentes vobiscum consacerdotes vestros, & filios Senioris Ecclesiæ, ac Iudices locorum, quoscumque agnoscitis, quos vitæ qualitas honesta commendat, ita universam populi multitudinem, constanti, vel Deo placitâ prædicatione corrigite, ut & bene viventes mysticis adhortationibus sermo mulceat, & excedentes ad viam recti itineris correctio Pastoralis adducat.* Et post pauca; *Quicumque Sacerdotum, aut secularium intentione mortiferâ perdurantes crebrius admoniti, emendare neglexerint, alios canonica severitas corrigat, alios legalis pœna percellat.*

107. Illustrissimus Dominus Petrus de Marca lib. 6. cap. 22. §. 7. Reges Conciliorum Canones examinare, atque temperare posse contendens (quod tamen minus est, quam leges Ecclesiasticas suâ præcisè autoritate condere) primum petit exemplum ab Edicto Clotharii II. Concilium Parisiense V. anno 615. confirmantis, & varios illius Canones modificantis. Sed Clotharius II. in Edicto illo profertur, se cum Episcopis, quæ præcipiebat, constituisse. *Quicumque, inquit, hanc deliberationem, quam cum Pontificibus, vel tam magnis viris Optimatibus, aut fidelibus nostris in Synodali Concilio institimus, temeritate præsumpta*

rit, in ipsum capitalem sententiâ judicetur, quælibet alij non debeant similia perpetrare. Ex quibus verbis aperte colligitur, Regem illum juxta mentem Episcoporum, ac cum illorum consensu Canones interpretatum esse, aut, si mavis, temperasse.

Sed & Lupus Abbas Ferrariensis in illa epistola &c. cujus occasione Baluzius Cardinalis Baronium immeritò arguit, quæ scripta est ad Amulium Archiepiscopum Lugdunensem Guenilonis, & Gherardi nomine, quæ essent Sacerdotum, quæ verò Regis partes optimè distinxit. *Præcepit itaque* (inquit loquens de Carolo Calvo) *ut ejus verbis sermonibus diceremus, se fideliter tenere, quæ Rex Regum, idemque Sacerdos Sacerdotum, qui sibi posuit Ecclesiæ regere, quam redempti, ipsam humanitatem suam in calum evexit, semper cum suis futuris Divinitate, possessorem suam ad eandem gubernandam Ecclesiæ inter Sacerdotes divisit & Reges; ut quod sancti dicerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent devotissimi Reges.* Ecce Principum secularium officium; ut quod sancti dixerunt Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent devotissimi Reges. Pontificum igitur est, regulas Ecclesiasticas condere; Regum autem, eas exequi, & ut subditi exequantur, efficere, quod præstant, & libentiùs, cum de illorum assensu constituta sunt, & efficacius, cum præceptis, & censuris Ecclesiasticis penes temporales adiungunt.

Ex ijs igitur, quæ à pluribus Franciæ Regibus gesta rectè videntur (sunt enim à nonnullis multa iniquè facta) certò inferunt, Reges Christianissimos erga Ecclesiæ, & Ecclesiasticam disciplinam fuisse optimè affectos, restaurandæ Canonice politiæ, ac promovendæ Religionis studiosissimos; ideoque diligentissimam, & constantissimam operam dedisse, ut Concilia, quæ adversus omnia religionis, morum, ac disciplinæ vulnera, remedia sunt efficacissima, frequentissimè celebrarentur, eorumque Canones, adjectis penes temporalibus, exequendos curasse. Ceterum, si ex singulis, quæ tunc fiebant, argumentari liceat ad adstruendam Principum secularium in res Ecclesiasticas auctoritatem; poterunt etiam inde argumenta duci, ad vindicandam Ecclesiæ potestatem, non solum in bonis, & jura temporalia Regni, sed etiam in Coronam ipsam Regiâ, concludendumque, penes Ecclesiæ esse, Reges destituere ac restituere; quia Ludovicus Pius auctoribus Episcopis, depositus fuit ab Imperio, & Regno, ac postmodum restitutus; denique Regnum secundum voluntatem Episcoporum erit administrandum, nam cum recessisset Lotharius, Ludovici Pij filius, Ludovicus & Carolus ejus fratres ditionem sibi sine assensu Episcoporum non vindicârunt; ut narrat Nithardus, Caroli Magni nepos ex filio hist. lib. 4. init. quæ extat rom. 2. *Andræ Duchesne;* *Et primum quidem visum est, ut rem ad Episcopos Sacerdotesque, quorum aderat pars maxima, conferrent. Sed non consenserunt Episcopi, nisi priùs certi facti, rectum fore illorum reg-*

men. Polliciti sunt autem Principes, se omnia secundum voluntatem Episcoporum facturos, quos, ut eam curam assumerent, obtestati sunt; Respondentibus autem, in quantum velle ac posse Deus illis concederet, secundum suam voluntatem se, & suos gubernare, & regere velle, aiunt; & auctoritate Divina, ut illud suscipiatis, & secundum Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur, atque precipimus. Non minus legitime argumentaretur, qui ex hac historia concluderet, secundum voluntatem Episcoporum Reges, & populos eis subditos, esse gubernandos, quam Aulici, dum ex quibusdam antiquorum Regum factis, aut verbis æquivocis inferunt, Principes suam præcisè auctoritate posse leges Ecclesiasticas condere. Initiò secunde Dynastiæ tanta erat circa Regni negotia Episcoporum facultas, ut, si ex illius temporis exemplis judicandum sit, plus Ecclesia in Regnum habitura sit auctoritatis, quam Regibus in Ecclesiam tribuatur: ut nōrunt periti historia illius Nationis. Verum mutua utriusque potestatis consensionem in bonum Regni, & Ecclesiæ imitari præstaret, quam hinc, aut illinc Regum, aut Episcoporum exempla trahere ad confirmandam alterutrius in alterius jura invasionem.

110. Longè aliter, quam Baluzius de Capitularibus Regum Francorum sentiebant anno 909. Patres Concilij Troslejanj, licet Galli, Hi enim cap. 3. non dubitarunt Capitularia, Canonum pedissequa vocare, quia scilicet Canones tantum secuta fuerant, & in eorum executionem edita.

PROBATIO VII.

Desumpta ex Petro de Marca, asseverante, Reges Francorum reverentiùs se gessisse in controversijs disciplinam Ecclesiasticam respicientibus, quam Imperatores Romanos.

111. Causam hanc ita prosequitur Author prædicti tract. de libert. Eccles. Gallie. cit. lib. 11. cap. 7. Si Reges Francorum, inquit, cautiùs & reverentiùs se gesserunt in controversijs, quæ disciplinam Ecclesiasticam respiciunt, quam Imperatores Romani, ut affirmavit Marca sub finem cap. 3. §. 7. id eorum pietati, non defectu juris tribuendum esse vult, quandoquidem statim initio cap. 5. ait; Quemadmodum Imperij Romani mole in varias partes dissecta, Galliarum Provincia in victorie præmium, Francorum Regibus Divini Numinis auspicijs cesserunt; ita etiam Imperij jura plenè & integrè cum eis communicata sunt; præcipue verò tuitionis Ecclesiasticæ cura Reges nostros respexit, postquam gloriosissimus Princeps Clodovæus, Paganæ impietatis labe aquis Divini lavacri feliciter abstersa, in Ecclesiæ Catholice filium primogenitum adoptatus est. Quantam sibi vim faciat Author, cum effulam Principum in Ecclesiasticam jurisdictionem, præsumptionem cohibere cogitur, ne omnino non Catholicus videatur, diu dissimulare non potest, cum statim, quod Ecclesiæ reliquerat, repetere tentet. En hocce i. §. quando sperabas magnam Ecclesiasticæ authorita-

tis securitatem in Gallia, ex quo Reges Ecclesiæ filij, atque aded in spiritualibus, & Ecclesiasticis rebus subditi, effecti sunt: ita supra Ecclesiam efferuntur, ut possent ipsi quidem Episcopos, Canones violantes, corrigere, non possint autem ipsi ab Episcopis corrigi, si similis violationis rei sint. Hoc igitur præstat Baptismus, ut, qui in Ecclesiam admittitur, ab Episcoporum censurâ eximatur?

112. At, inquit, non tam Marcæ opinio est, quam Gregorij Turonensis, qui lib. 5. hist. cap. 19. sic Regem Childericum alloquitur; Si quis de nobis, ô Rex, justitiæ tramitem transcendere voluerit, à te corrigi potest; si verò tu excesseris, quis te corrigeat? Verum id quidem est, ubi de facto intelligitur. Sæpe enim tanta est Principum potentia, tanta etiam aliquorum licentia, ut Episcopos tum reos, tum innoxios pessimè habeant, & vix cujusquam monitionem, nedum correptionem patiantur. Eam esse verborum Gregorij sententiam, indicant, quæ continuò sequuntur; loquimur enim tibi, sed si volueris, audis; si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is, qui se pronunciat esse justitiam? Sed si quis Christianos Principes ab omni Prælatorum censurâ eximeret, & illos Ethnicos declararet, & se ipsum proderet hæreticum. Atamen tutus sit hæc in parte Marca sub clypeo Gregorij Turonensis.

113. Quid sentiemus de eo, quod §. 2. ait, si quæ judicia in causis Ecclesiasticis ab Episcopis adversum decreta Regia, lata essent, statim contrarijs judicijs infringebant Reges. Hoc Marca non probat expressè (is enim mos ejus est in odiosis, & pudendis, ut odium, & pudorem declinet) nec improbat, quippe quod Regibus faveat. Sed nōnne referre, nec improbare, probare quodammodo est? Exemplo autem, quod insigne ab auctore appellatur, & certè insigne dici potest, licet alio sensu, quam quem Author videtur intendisse. Vix enim aliud reperias in historijs Francorum injustius, crudelius, & Rege Christiano indignius.

114. Emerius Episcopus Santonenis absque consensu Metropolitanj, Archiepiscopi scilicet Burdegalensis, atque aded contra Canones, decreto Regis Clotharij ordinatus fuerat. Mortuo Clothario, Metropolitanus, nomine Leontius, Synodum Provinciam apud Santones convocavit, in qua prædictus Emerius, utpote contra expressam Canonum dispositionem, ad Episcopatum promotus, depositus est, ejusque loco successus Heraclius. Charibertus Clotharij filius, quasi Regis voluntas Canonibus Conciliorum, etiam generalium, quibus cavetur, ne Episcopus sine Metropolitanj consensu ordinetur, esset anteposenda, non solum astra supra dicti Concilij rescidit, mille aureos à Metropolitanò, sub multa nomine extorsit, cæteros autem Episcopos ad id, quod quisque solvere poterat, condemnavit, sed etiam Heraclium plaustrò spinis repleto in exilium trahi præcepit, ut refert Gregorius Turonensis lib. 4. hist. Franc. cap. 26. O eximia libertates! O præclara exempla illarum! Ergone Gallicani Episcopi, nedum Ministri Regij, hujusmodi

libros, seu libertatum Ecclesie armamentaria predicant? Ergone libertatem reputant, multis, & crudelibus exilijs ob custoditos Canones subjacere?

115. Sed cujusmodi, & quam variabilis est ista Regum Francorum potentia! Potuit Charibertus Episcopum contra Canones promotum, & secundum Canones dejectum, restituere, alium secundum Canones constitutum deponere, ut tradit Author §. 3. modo citato; non potuerunt autem, ut refert *ibidem* §. 4. Reges Gallie, & Germanie Drogonem Patrum suum, filium Caroli Magni, quantumvis auctoritate Apostolica monitum in Apostolici Vicariatus possessione manutenerent? Eidem potentie defectui obnoxius fuit Carolus Calvus Imperator & Rex Francie, secundum Authorem n. 5. cum efficere non potuit, ut Ansegisus, a Joanne Papa VIII. Primas per Gallias & Germanias creatus, ea dignitate frueretur. Unde tanta diversitas? An ex eo, quod Charibertus solo jure suo utebatur; Neptes autem Caroli Magni auctoritatem Summi Pontificis suae praeire curaverunt? Infirmam, imo infelix Summi Pontificis conditio! non solum enim ipsius auctoritas nihil invitis Episcopis potest in Canones, sed etiam conjuncta cum auctoritate Regum, illi, quae alias potentissima esset, robur omne adimit. Sic enim Marca *sub finem* §. 6. post praedicta exempla Drogonis & Ansegisus, nec non auctoritatem Hincmari Rhemenis. Quare, inquit, certum erat apud Episcopos Gallicanos hoc saeculo, Canones receptos absque manifesta necessitate a quoquam violari non posse, nec a Pontifice, nec a Rege, solaque Synodi Gallicanae refragatio, antiquis Canonibus, & decretis nixa, novarum rerum effectum impediabat.

116. Sed numquid Author a suo instituto, id est, a consilio augenda jurisdictionis Regiae, defectit, Episcopis tantam facultatem relinquens, ut possint Principibus, aliquid contra Canones tentantibus, obistere? Hanc ille a se suspicionem quamprimum amovet. Prosequitur enim; Non frustra necessitatem autem excepit (Hincmarus) quia saepe ea tempora incidunt; ut Ecclesiae intersit, jus antiquum aliquando immutare, ut his posterioribus saeculis factum videmus. Posterioribus enim saeculis multa contra Canones, aliquando quidem assentientibus, sed saepe renitentibus Episcopis, in mores Gallicanos inuenta sunt, ad stabiliendas libertates Ecclesiae Gallicanae, quae tamen in observandis Canonibus consistere dicuntur.

117. Nullibi non extant vestigia propensioris Marcae erga jurisdictionem saecularem, quam erga Ecclesiasticam studij in reliquis hujus libri capitibus. Omnia enim ubique contorquentur ad auctoritatem Regiam. Tempore Caroli Magni, & Ludovici Pij Ecclesia & Respublica communi ferè consensu regebantur in Gallia; & sicut Reges Episcopos politici regiminis participes efficiebant, ita Episcopi Regiam potestatem circa res Ecclesiasticas non tam accurate declinabant, quam ea utebantur ad promovendam disciplinam. Marca quidquid Principes, sive hortantibus

Summis Pontificibus, sive consentientibus Episcopis, sive per modum monitionis, luscursus, aut alia ratione praestabant, omnia in jura Regia conjicit. Sic cap. 7. commemorato Zelo Regum Christianissimorum, in juvandis & monendis Episcopis, §. 7. asserit, illam monitionem ejusmodi fuisse, ut effectus verba sequeretur, & poena in contumacem, ut jam alibi observavimus.

Licet autem frequenter misceretur auctoritas Principis cum Ecclesiastica; non tamen inter se ita confundebantur, quin appareret discrimen. In eo enim ipso, v. g. quod refertur in fine ejusdem cap. 7. ex cap. 8. Capitular. Tolosan. anno 844. Carolus Calvus non ita sibi vendicabat correctionem eorum Episcoporum, qui male interpretati Canones, Presbyteros nimis gravaturi essent, quin Synodi etiam iudicium requireret. Si aliter fierem, omnimodis, & qualiter Canones fidelium decernendum statuunt, & qualiter intelligi, & observari cum mansuetudinis nostra decreto debent. Synodali disputatione, & nostrae auctoritatis legibus docebuntur. Nisi Author Ecclesiae suam jurisdictionem invidisset, juxta hunc locum alium explicuisset, quem asserit cap. 19. §. 1. ut probet, Reges de causis Ecclesiasticis cogoscere solitos, ordine quodam judicario, licet non tam accurately. Cum enim ea constitutione Philippi IV. Regis Francie, quam citat §. 2. cognitio decimarum, non feudali, tam in petitorio, quam in possessorio Ecclesiasticorum esset iudicium (vide an praxis hodierna Tribunalium saecularium Gallie de possessio decimarum, imò & beneficiorum iudicandi, possit inter jura Regia connumerari, quam reprobatur Rex jurium suorum tenacissimus) cur Carolum illius materiae iudicium ad se traxisse putabimus, ut ei sine Synodali disputatione provideret? Quid ergo sibi volent illa verba Philippi in loco ab Authore adducto, prout ad nos pertinebit? Nonne indicant, Regem id, quod ad se non pertineret, Synodali disputatione dimissurum.

Prosequitur Marca cap. 8. probare, solitam olim Ecclesiam Gallicanam Synodali deliberatione, vel ad Regium patrocinium recursu, sibi prospicere, cum rebus, inquit, per obreptionem decretis Romae assentiri non possent, idque, ut executionem impeditet. Certè non ita inculpabile videtur, ut executio suspendatur decretorum per obreptionem imperatorum, quandoquidem nec ipsi Summi Pontifices id molestè ferre censendi sunt; cum ipsi fraudis facta sit, quae cuiquam patrocinari non debet; praesertim si partes ipsius culpam fatentur, & censuræ se subjiciunt. Itaque si obreptionem erat privilegium à Monachis Cluniacensibus obtentum, ut ab alio, quam à proprio Episcopo possent, etiam in Monasterijs, in ejus Diocesi positus, ordinari, merito reprobandum fuit in Concilio apud Ansam anno 1025. ordinatio facta in Monasterio Cluniacensi Diocesis Matisconensis ab Archiepiscopo Viennensi, qui similiter, si obreptionis confesus fuerat, prudenter egit, cum spontè ab Episcopo Matisconensi veniam petijt, & de modo Aristocratis

tionis cum illo pactus est, sicut narratur in fragmento à Marca relato cap. 8. n. 1.

110. Sed quidquid sit de illius narrationis veritate, quæ non aded indubitata est, rem, ut fertur; & sine collusione gestam supponamus; ex illa, & ex alijs similibus, quæ fortè ab Authore adduci potuissent, concludendum est, non potuisse Antistites Galicanos nec de jure, nec de facto constitutionibus Pontificijs obfistere: cum certissimum sit, Monachos Cluniacenses privilegij Apostolicis usos fuisse, quantumvis renitentibus, sed tandem cedere coactis Episcopis. Extant hujusmodi privilegiorum concessioniones in libro, cui titulus est; *Bullarium sacri Ordinis Cluniacensis*, Lugduni editum anno 1680. & pag. quidem 8. leguntur duæ epistolæ Ioannis XIX. in cujus Pontificatum incidit Concilium Ansanum, quarum altera est ad ipsummet Episcopum Matisconensem nomine Gauslenum, qui in Concilio apud Ansam inducitur querelam movens contra Burchardum Episcopum Viennensem, pro ordinatione Monachorum Cluniacensium, sed hæc epistola testatur, & Monachos, & Papam privilegia jam concessa contra Matisconensem Episcopum defendisse. *Nescimus*, inquit Pontifex, quâ novâ temeritate illæti, inextinguibili cupiditate accensus, Matri tuæ repugnans, & contra nos meritis Apostoli Petri Magistrum tuum levas Galicanum; cum Cenobium Cluniacense, cunctis penè nationibus sanctitate præfulgens, nec non Apostolicis privilegij fultum, & ab omni ditione subtrahum, solius Principis Apostolorum, & Vicariorum suorum iudicio reservatum commoves; venerandum etiam Infidelibus patrem Dominum Edilonem Abbatem irreverenter appetis; fratres ibidem degentes pro adipiscenda perpetua transitoriam quietem appetentes sollicitas; Apostolica privilegia cassare contendis; quod ita accipimus, quemadmodum si ipsa membra nostra avidè discerpere quæres, & quod sine tua ruina esse nequit. Cavè cautè vel jam monitus anime, & nostrum Monasterium singulæ nobis relinque, ne, dum particeps ejus contra nos esse cupis, Ordinis nostri exors Apostolicâ autoritate efficiaris. In altera epistola gratum animum testatur Episcopo Lugdunensi Borchardo, quod Cluniacensi Monasterio faveret contra Gauslenum, hortatur ad prosequendum, & concludit his verbis; Rogamus, ut eidem Episcopo interdicatis, sicut nos nostris litteris fecimus, consecrationem, ordinationem, vel aliquod jus in nostro Monasterio quærere, ne, dum hoc injustè appetit, quod justè sibi licet, pro sua inobedientia, iterata tantorum Patrum querela, Apostolicâ auctoritate careat. Sed quare Pontifex gratias ageret Borchardo, sive Burchardo pro favore Cluniacensibus in tuendis privilegij impertito, si quidem in Concilio apud Ansam, hoc est, non longè ab Urbe Lugduno habito, præsidente ipso Burchardo, nec retragante, decretum fuisset, ut acta continent, privilegium Papæ nullius esse momenti; aut si Concilio anterior est epistola (nec enim, quo tempore data sit, apparet) quomodò post honorificum illud officium Romani Pontificis, privilegia, quibus antea faverat Burchardus, impugnare cepisset? Sequitur, duas illas epistolas ejusdem Pontificis constitutio, con-

firmans omnia privilegia prædictorum Monachorum, & nominatim; ut liceat Monachis ipse loci cuiuscunque voluerint ordinationis gradum suscipere, ubicunque Abbatibus placuerit. Accessit à plurimis alijs Pontificibus eorundem privilegiorum confirmatio, ut in præfato Bullario legere est.

121. Non nego, modum in concedendis privilegij servandum, ut abusus præcaveantur. Sed nonnulli, dum malo mederi quærunt, sanationi obviam ponunt, quia scilicet, dum à Summo Pontifice petendum esset remedium, ei concedendorum privilegiorum facultas denegatur; quod eum ad defendenda concessa, & ad conservandam concedendi possessionem, potius excitat.

122. Privilegia quidem ij, quibus indulta sunt, non negligenter defendunt, nec operâ nostrâ indigent, sed pro conferendorum potestate visum est, occasione privilegiorum Cluniacensium, pauca hæc addere ex ijs, quæ S. Petrus illius Monasterij Abbas 12. sæculo scripsit. Licet enim in propria causa loquatur, debetur ejus pietati reverentia, & rationibus æquum, maturumque iudicium. Ille igitur lib. 1. epist. 28. sic respondet accusantibus Cluniacenses, quod proprio Episcopo non subjacerent; Nos verò respondemus, istud veritati contrarium oppositâ fronte existere; quoniam patet, nos proprium Episcopum habere. Quis rector, quis dignior Romano Episcopo Episcopus potest inveniri? Nonne ille est, quem ceteris præesse non humana, sed Divina auctoritas sanxit? Nonne ille est, cui dictum est: tibi dabo claves Regni cælorum; & quodcunque ligaveris super terram, ligatum erit & in cælis; & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cælis? Hunc unum solum, & Maximum nos habere Episcopum gloriamur, huic solum specialiter obedimus, ab hoc solo, si causa (quod absit) exigeret: interdici, suspendi, atque excommunicari possemus. Hoc irrefragabilis sanctæ Sedis sanxit auctoritas. . . . Nos enim, quia contraire non debemus, nec de ejus unquam (quod nulli mortalium licitum est) iudicio iudicare. Hoc non soli Cluniacenses obtinent, sed & quàm pluribus datum cernimus: & longè ante Cluniacum conditam, multis alijs Monasterijs ab eadem Apostolica Sede concessum videmus. Cujus Sedis Præsules cum Magni sapientia, & religione fuerint, & quorundam ex ipsis merita miraculorum quoque fulgore solenniter in mundo claruerint, incredibile est, aut decipi in talibus potuisse, aut contra conscientiam suam agere voluisse. Eo namque animo, ac intentione, quo nostrorum temporum Apostolici, quieti Monachorum providentes, ea, quæ diximus, quàm plurimis Monasterijs contulerunt, antiquiores quoque Romane Ecclesie Præsules simili de causa in multis à jugo Episcoporum libera esse Monasteria, decreverunt.

123. Quod eodem cap. refert Marca ex Glabri Rodulphi lib. 2. cap. 4. confutatur ex ipsismet tabulis, ex quibus Glabrum interpretari conatur. Siquidem Glaber narrat, Monasterium à Fulcone Andegavorum Comite in Pago Turonico fundatum, eadem die, quâ fuerat à Petro Cardinali auctoritate Ioannis Pontificis consecratum, corruisse, in pœnam usurpatæ à Summo Pontifice, instigante Comite,

mite, jurisdictionis Turonensis. *Cæptâigitur* inquit, *die constituto satis pompaticè hujusmodi dedicatione, atque peractâ, Missarumque ex more solemnij celebratis, postmodum quique ad propria redière.* Denique imminente ipsius diei horâ nonâ, cum flabris lenibus serenum undique consisteret cælum, repente supervenit à plaga Australi vehementissimus turbo ipsam impellens Ecclesiam, ac replens eam turbido aere, diu multumque concutiens. Deinde verò solutis laquearibus, universæ ejusdem Ecclesiæ trabes, simulque tota teges, per pignam ejusdem templi Occidentalem in terram corruentes eversum ierunt. Quod cum multi per regionem factum comperissent, nulli venit in dubium, quoniam insolens præsumptionis audacia irritum constitisset votum, simulque præsentibus ac futuris quibusque, ne hinc simile agerent, evidens indicium fuit. Tabulæ autem illæ continent, Hugonem Archiepiscopum Turonensem, audito privilegio à Papa concessio, Romam accessisse, atque à Sergio IV. Ioannis successore submissis precibus contendisse, ut Monasterij consecrationem sibi permitteret: sed repulsam tulisse; eò quòd liberum fuisset fundatori Monasterij, Ecclesiæ Romanæ illud concedere. Denique ipsum Archiepiscopum acquivisse, atque jus omne, quod in illud Monasterium sibi competere poterat, Ecclesiæ Romanæ concessisse; itaque à Petro Viterbiensi Episcopo autoritate Sergij fuisse consecratum.

124. Quis ergo credat, Ecclesiam illam miraculosè everiam fuisse in penam invasæ jurisdictionis ordinariæ; siquidem ipse Ordinarius juri suo cesserat? Quorsum à Chronico Turonensi diceretur, ut à Marca refertur; *Abbatia belli loci* (eo nomine vocatur in tabulis prædictis illa, de qua hinc est sermo) *Ecclesia S. Florentij de Ambatia à Fulcone Herra fundatur anno 1010.* Quorsum, inquam, id diceretur, si statim à consecratione fuisset everta? Aut quis Ecclesiam miraculosè destructam statim ausus fuisset excitare?

§. IV.

Corollarium.

125. EX dictis jam constat, quantum varietur à Doctoribus Francicis circa principia præsentæ Gallicanæ libertatis. Hoc licet ex antecedentibus satis pateat, ejusmodi tamen variationem luculentiore reddere placet ex Authore tract. de libert. Ecclesiæ Gallic. lib. 11. cap. 13. ita differentis. Libertates Ecclesiæ Gallicanæ à varijs variè accipi pro cujusque commodo, aut studio, neminem laet eorum, qui ves gestas rescire satagunt. Principio quidem omnes Ordines exactam Canonum antiquiorum observantiam obtendebant: sed quia longius ab ea recedebant, plurima, quæ à Laicis, plurima etiam, quæ ab Ecclesiasticis viris usurpabantur, detorquenda fuit nuncupatio illa à primaria suæ significatione, ad alias admodum diversas, aut etiam contrarias.

126. Exeunte postremo sæculo, Petrus Pithæus Bibliotheca Regiæ præfectus, libellum

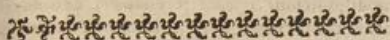
de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ scripsit; in quo duo principia constituit. quorum alterum Regiam jurisdictionem in Ecclesiam amplificat, alterum Summi Pontificis in Galliam potestatem constringit; atque ex duobus illis fontibus quàm plurima capita derivat. Opus illud, cum privati esset hominis, nullius erat autoritatis, imò nec totius Gallicæ sententiam exponere censebatur. Quin ei potius Clerus refragari se multifariam significavit. Attamen, quia nihil est, quod alicui aliquando non videatur commodum, incipit Tractatus ille per articulos citari, quasi antiqui illius Codicis Canones, in quibus observandis sita dicebatur libertas Ecclesiæ tum universæ, tum Gallicanæ, continentis loco successisset, ejuisque interpretatio è commentario, ceo à Glossa, communiter recepta peti.

In lite nuper à Senatu Parisiensi definita inter Illustrissimum Episcopum Cadurcensem, & nobilissimum Comitem de Marsano circa pensionem prædicto Comiti super fructibus præfati Episcopatus assignatam, instabat Reverendissimus Episcopus, observandos Canones, quibus adversari videbatur pensio, præsertim in favorem Bigami constituta; atque ita primariæ libertatum suarum definitioni inhære videbatur. Nobilissimus Comes negabat, esse veram & sinceram libertatem Gallicanarum naturam, suamque intentionem probabat plurimis exemplis Episcoporum, atque aliorum Ecclesiasticorum virorum super Canonibus secum dispensari postulantium, v. g. ad demigrandum ab una Sede ad aliam, ad plura simul beneficia obtinenda, ad beneficia Regularia in commendam recipienda, comit regulam Regularia Regularibus &c. Reprobant Auctores Cleri Gallicani, Domino Episcopo Cadurcensi sese adjuvantes: quosdam quidem ex illis dispensationibus à Concilijs generalibus fuisse approbatas, alias autem, potius beneficiarum commendas ab usu, & à Concilijs Provincialibus esse confirmatas, quous usus Gallicæ, & Conciliorum Provincialium sententia idem essent, ac Canones Conciliorum generalium, quibus contineri dicebantur dictæ libertates, ut observare licuit in actis typis editis, hucque perlatis.

Omnes autem libellum Pithæi, dum sibi favere putabant, quasi Codicem Canonum libertatum suarum allegabant; ut rursus videas, speciosum illud nomen, quod primum ad significandam defensionem adversus injurias Conciliorum generalium Canonibus contrarias inductum videbatur, hodie multipliciter æquivocum evasisse, ac variè à varijs prout commodum videtur, usurpari, quod plurimis alijs exemplis posset confirmari.

Sed, quod vehementer defendendum est. nulli sapius usui deservit, quàm ut Ecclesia potestatis sæcularibus subijciatur, ac ejus jurisdictione ad sæculares Judices trahatur. Id sæpissimè sensit Clerus Gallicanus, saltem circa suam, ut testantur ejus acta, & monumenta, quorum nonnulla sunt à nobis citata. Itaque experitur Ecclesiasticus Ordo, quom sibi noxium fuerit, potestatem sæcularem ad-

versus Pontificiam implorasse. Utinam antiquam erga sanctam Sedem obsevantiã re- sumens, debitam sibi à Laicis ipse recupera- re mereatur.

DISQUISITIO XIII.

De antiqua Excommunicationis infingenda ratione, ubi agitur contra Eliesium Parisiensem Theologum.

Præfatio.

1. IN sua circa antiquam Ecclesie disciplinam Dissertatione tertiã præloquij loco tria præsupponit Eliesius. Primum desumitur ex ratione per auctorem illum sic deductã. Nulla enim est hominum Societas, cui jus non sit & potestas eorum expellendorum, qui leges Societatis infringunt, vel ejus bono adversantur. Quemadmodum enim à corpore humano membra putrida sunt rescandã, ne totum corpus inficiant, ita etiam in hominum societatibus necessum est, eos, qui Societati pessimis factis, vel exemplis obsunt, expelli, tum ne Societatem perturbent, tum ne ceteri in eandem trahantur pervertitatem. Id verò si quã in Societate sit necessarium, maximè requiritur in Ecclesia, cujus finis est, rectam fidem & bonos mores in hominum animis conservare, ut beatitudinem æternam consequi possint. Nam si non posset Ecclesia homines prava facientes, aut docentes, à sua Societate removere, brevi tempore quàm plurimi eorum exemplo in eandem traherentur impietatem.

2. Secundum Eliesij principium petitur ex SS. Litteris. Cujusmodi porro, ait, expulsio dicitur excommunicatio, cujus sæpe fit mentio in Divina Scriptura. Et primum quidem Christus Matth. 18 hoc telum in pertinaces utendum esse docet, si peccaverit, inquit, in te frater tuus, vade & corripe eum in te, & ipsum solum, si autem te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium, stet omne verbum. Quòd si non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælis. His ergo Clavibus usus fuisse Apostolos, constat ex incestuoso Corinthio, quem Paulus jubebat ab Ecclesia catu arceri; sicuti etiam jubebat evitandos quosdam circa fidem naufragantes, utpote Sathanae à se traditos: tradere enim Sathanae nihil aliud videtur esse, quàm à fidelium conventu expellere, uti constat ex cap. 5. epist. 1. ad Corinth. Quam expulsionem tam strictam voluit Iohannes in sua Epistola cap. 2. v. 10. ut ei, qui non permanet in doctrinã Christi, ne ave quidem diei mandãret.

3. Tertium præfati Theologi principium accipitur ex usu Ecclesie, Apostolis posteriore. Post Apostolos, inquit, eadem disciplina semper in Ecclesia viguit. Observandam solummodò est, duplicem fuisse olim excommunicationem pro duplici reorum, in quos ferebatur, ratione: una etenim à S. Augustino medicinalis dicta, stringebatur in eos, qui vel per convictionem, vel per spontaneam confessionem criminis alicujus rei comperti, de eo dolentes ac gementes à communione removebantur tam ad

medelam, quàm ad exemplum. Altera verò excommunicatio à dicto S. Doctore mortalis appellata, ferebatur in rebelles, qui vel in suo errore pertinaces essent, vel crimen suum agnoscere, & plan- gere detrectarent. Quibus præsuppositis, & ad ulteriorem in decursu discussionem reservatis, tria generaliter ex Eliesio occurrunt hic examinanda, quorum primum est de modo & causã excommunicationis ferendæ, Secundum de subiecto excommunicationis capaci. Tertium de effectu excommunicationis.

§. I.

De modo & causis Excommunicationis.

4. Eliesius præsentis 3. Dissertationis suæ cap. 1. ita definit excommunicationem, quòd sit expulsio de fidelium conventu & Societate, quæ sit vi clavium à Christo Ecclesie traditã. Quæ equidem definitio sustineri posset; at difficultatem ingerit explicatio per dictum Theologum facta, quòd, licet Ecclesie nomine Episcopi ac Presbyteri præcipuè intelligantur, optimè tamen dici possit, claves Ecclesie ita esse datas universitati, quã cunctos fideles complectenti, ut soli nihilominus Episcopi ac Presbyteri habeant potestatem eas exercendi. Quòd proinde Eliesianum principium alibi refutavimus; hic tamen occurrit discutiendum; An exinde sortè factum sit, ut primis Ecclesie sæculis non solum Episcopi, sed cum eis Presbyteri, accedente etiam nonnunquam Laicorum consensu, excommunicationis iudicium ferrent in noxios? Super quo quæsito lubet Eliesiana hic argumenta proferre ac expendere.

ARGUMENTVM I. Eliesij.

5. Hic Auctor ad probandum Excommunicationis iudicium ab Episcopo ac Clericis cum consensu Laicorum esse latum; argumentatur primò ex Paulo Apostolo, qui non dicit, Corinthium incestuosum ab Episcopo, aut Presbytero excommunicandum esse, nec ipse tum autoritate sua solus excommunicat, sed jubet, id ab universa Ecclesia fieri: Ego quidem, inquit, absens corpore, præsens autem spiritu jam iudicavi, ut præsens, eum, qui sic operatus est, in Nomine Domini Iesu Christi congregatis vobis, & mto spiritu, cum virtute Domini Iesu Christi, tradere huiusmodi hominem Sathanae in interitum carnis. Idem Apostolus 1. ad Thessalon. 3. omnibus Fratribus consulit, ut subtrahant se ab ijs, qui ambulabant inordinatè. Et Joannes in Epistola sua fratrem & natos ejus privatos monet, ut hæreticorum communionem fugiant.

Responsio.

6. IN hoc Eliesiano argumento abominanda prorius sit consilio tum iudicij ex jurisdictione Ecclesiastica prodeuntis, tum executionis ex debita erga hanc obedientiã à Laicis quoque faciendæ. Etenim in præallegato Apo-